

**«ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ»
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ
(V-XI ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)**

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԶԱՓՈՐՈՇԻՉ

(V-XI ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐ)

Բ Ա Ց Ա Տ Ր Ա Գ Ի Ր

«Հայոց եկեղեցու պատմություն» առարկայի հիմնական դպրոցի չափորոշչի մշակման համար հիմք են ծառայել «Կրթության մասին» և «Հանրակրթության մասին» ՀՀ օրենքները, Հանրակրթության պետական չափորոշչի հայեցակարգային դրույթները, սկզբունքներն ու պահանջները:

Հայոց պատմության չափորոշիչը ներառում է՝

- առարկայի հայեցակարգը,
- առարկայի ուսումնական նպատակները,
- առարկայի բովանդակային պարտադիր միջուկը,
- ուսումնական գործունեության տեսակները,
- սովորողների պատրաստվածությանը (գիտելիքներ, կարողություններ, հմտություններ) ներկայացվող պահանջների և արժեքային համակարգի նկարագրությունները, ընդ որում՝ գիտելիքներին, կարողություններին և հմտություններին վերաբերող պահանջները ներկայացված են երեք՝ Ա, Բ, Գ մակարդակներով, որոնք համապատասխանում են՝ Ա - նվազագույն, Բ - միջին, Գ - բարձր պատրաստվածությանը,
- գրականության ցանկը:

ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ

Առարկայի ընդհանուր նպատակները և խնդիրները

Հայ Առաքելական եկեղեցու պատմության ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը հանրակրթական դպրոցում պայմանավորված է աճող սերնդի սոցիալ-հումանիտար կրթությունը լրացնելու, նոր սոցիոմշակութային պայմաններում աշխարհիկ դպրոցում դաստիարակչական գործառույթների զարգացման մանկավարժական պահանջներով, ինչպես նաև կրթական համակարգում ուսուցման հոգևոր-բարոյական հիքերը վերականգնելու ձգտումներով:

Ներկայումս հայկական կրթական համակարգի զարգացման առանձնահատկություններն են արդիականացումը և բարեփոխումը, որոնք կապված են վերջին տարիներին հայ հասարակական կյանքում տեղի ունեցած հոգևոր, սոցիալ-քաղաքական և տնտեսական խոշոր փոփոխությունների հետ: Այդ արդիականացման և բարեփոխումների ուղղություններից է լրացնել կրթության սոցիալական-մարդասիրական բովանդակությունը, որի նպատակն է մասնավորապես վերացնել պետաաշխարհիկ դպրոցի ավանդական հոգևոր-ազգային մշակույթից հրաժարվելու նախընթաց շրջանի հետևանքները: Հայ հոգևոր-մշակութային, հոգևոր-ազգային արժեքները ձևավորվել են նաև Հայոց եկեղեցու ազդեցության և մասնակցության պայմաններում, դրանք խորապես կապված են Հայ Առաքելական դավանանքի հետ: Հետևաբար Հայոց եկեղեցու պատմությունը աճող սերնդի համար կարևոր նշանակություն ունի սոցիալական-մարդասիրական գիտելիքներ ձեռք բերելու և այդ արժեքներին հաղորդակցվելու առումով:

Աճող սերնդի հաղորդակցությունը ավանդական հոգևոր-ազգային արժեքներին իրականացվում է բոլոր քաղաքակիրթ երկրների կրթական պրակտիկայում: ՀՀ Կրթակարգի, որը ձևավորվել է հայ հասարակության կրթությանն ուղղված սոցիալական պատվերի հիման վրա, պահանջներից է, մասնավորապես, որ միջնակարգ հանրակրթական դպրոցի շրջանավարտը «գիտակցի հայ ժողովրդի ու հայոց պետության դերը համաշխարհային քաղաքակրթության մեջ, ունենա ազգային մտածողություն և ինքնագիտակցություն, լինի ազգային ավանդույթների կրողը, պահպանողն ու փոխանցողը...» (5-րդ բաժին, բ կետ), «իմանա իր իրավունքներն ու պարտականություններն, լինի օրինապահ, ազնիվ, մարդասեր, պատասխանատվությամբ օժտված, նախաձեռնող և հասարակական գործուն դիրքորոշում ունեցող քաղաքացի» (5-րդ բաժին, է կետ): Այս պահանջները հիմնավորում են Հայոց եկեղեցու պատմության ուսումնասիրման կարևորությունը և նշանակությունը արդի հանրակրթական դպրոցում:

Քրիստոնեությունը, որպես համաշխարհային, համամարդկային կրոն, որպես գաղափարաարժեքային համակարգ և վարդապետություն, տարածվելուց հետո դարձել է քրիստոնեական ազգերի պատմական զարգացման անկապտելի մասը, իսկ հաճախ նաև՝ հասարակական և ազգային գիտակցության առանցքն ու հենքը: Քրիստոնեությունն առանձնահատուկ դեր է խաղացել Հայոց պատմության մեջ, ինչն անխզելիորեն կապված է Հայ առաքելական եկեղեցու հետ: Հայոց եկեղեցու շնորհիվ քրիստոնեությունը դարձել է հայ ժողովրդի ազգային նկարագրի անբաժանելի մասը:

Հայոց պատմության մեջ Հայ Առաքելական եկեղեցու դերը բացառիկ է: Վիթխարի է նրա ներդրումը հայոց հոգևոր, կրթամշակութային արժեքների ձևավորման և պահպանման, հայոց պետականության ամրապնդման և զարգացման, ազգապահպանության գործում:

Հայ ժողովրդի ազգային-հոգևոր կառույց լինելով հանդերձ՝ Հայոց եկեղեցին միաժամանակ քրիստոնեական ընդհանրական եկեղեցու մի մասն է և արժեհամակարգային բազմաթիվ ընդհանրություններ ունի քրիստոնեական համամարդկային հիմնարար արժեքների (ազատություն, արդարություն, հանդուրժողականություն, հարգանք առ մերձավորը...) հետ:

Դասընթացի նպատակն է՝ ազգային և համամարդկային արժեքներին ծանոթացնելու ու հաղորդակից դարձնելու միջոցով նպաստել աճող սերնդի ազգային-հոգևոր նկարագրի ամբողջացմանը:

Այս խնդիրն առանձնակի կարևորություն ունի նաև նոր սերնդին ընդհանուր բարոյական արժեքները և հասկացությունները փոխանցելու առումով, քանի որ ինչպես աշխարհի շատ երկրներում, այնպես էլ Հայաստանում եկեղեցին համամարդկային արժեքներ կրող կարևորագույն ինստիտուտ է: Հետևաբար, դասընթացն իր կարևոր նպաստը կբերի սովորողների ընդհանուր աշխարհայացքի, հոգեբանության և բարոյական ըմբռնումների ներդաշնակ ձևավորմանը:

Վերջին տարիներին Հայաստանի Հանրապետություն են մուտք գործել տոտալիտար, դեստրուկտիվ (ամբողջատիրական, քայքայիչ, ապակառուցողական), միջազգային հեղինակավոր կազմակերպությունների կողմից բազմիցս քննադատված կրոնական տարաբնույթ հոսանքներ, որոնք լուրջ նկրտումներ ունեն հանրակրթական ոլորտ ներթափանցելու և այստեղ արմատավորվելու:

Դասընթացի նպատակն է նաև աճող սերնդին հեռու պահել վերոնշյալ բացասական երևույթներից:

Հայաստանի անկախացումից հետո հասարակության մեջ մեծ հետաքրքրություն առաջացավ Հայոց եկեղեցու պատմության, նրա կառույցի, դավանանքի և ընդհանրապես կրոնի ոլորտի նկատմամբ: Հանրակրթական որոշ հաստատություններում տարերայնորեն ներդրվեցին զանազան ծրագրեր (Հայ Առաքելական եկեղեցու պատմություն, Կրոնի պատմություն, Կրոնագիտություն և այլն), որոնք ապահովված չէին

որակյալ և անհրաժեշտ ծրագրերով ու դասագրքերով, դասընթացները պետականորեն չէին սպասարկվում:

Դասընթացի նպատակն է՝ այս ոլորտում մշակել գիտամանկավարժական այնպիսի մոտեցումներ, որոնց հիմքում ընկած են մանկավարժության հիմնարար սկզբունքները՝ մատչելիություն, շարունակականություն, տարիքային առանձնահատկությունների հաշվառում, ինտեգրում այլ առարկաների հետ և այլն:

Հայագիտական առարկաների՝ հայոց պատմության, հայոց լեզվի, հայ գրականության դասավանդումը, և սովորողի կողմից դրանց ամբողջական ընկալումն առանց Հայոց եկեղեցու պատմության իմացության՝ որոշ առումով մնում է թերի:

Դասընթացի նպատակն է՝ ամբողջացնել հայագիտական առարկաների՝ հայոց պատմության և մշակույթի հետ կապված հարցերի շրջանակը՝ ամրապնդելով այդ առարկաներից սովորողների գիտելիքները, լրացուցիչ անհրաժեշտ տեղեկություններ հաղորդել, ինչպես նաև վեր հանել բազմաթիվ իրադարձությունների և երևույթների ընթացքը պայմանավորող հոգևոր-եկեղեցական գործոնները:

Հայ ժողովուրդն ավանդաբար և պետականորեն յուրաքանչյուր տարի նշել և հիմա էլ նշում է ավելի քան երկու տասնյակ տոներ: Այս դասընթացը կօգնի սովորողին հասկանալու այդ տոների և արարողությունների ազգային-եկեղեցական, պատմական և դաստիարակչական իմաստը:

Դասընթացը կօգնի նաև ստուգաբանել մեր կյանքի ու կենցաղի բազմաթիվ հարցեր, որոնց բացատրությունը կապված է ազգային-եկեղեցական ավանդույթների հետ:

Հայաստանի Հանրապետությունն ընդգրկված է համաշխարհային քաղաքակրթական նշանակություն ունեցող այնպիսի խոշոր գործընթացների մեջ, որոնց ազդեցությունն ակնհայտ է մշակույթի և հոգևոր-բարոյական հարցերի բնագավառում:

«Հայոց եկեղեցու պատմություն» առարկան կօգնի ընկալելու արևմտյան, մասնավորապես համաեվրոպական կյանքի շատ արժեքներ, որոնք նույնպես կապված են քրիստոնեության հետ:

Սկզբունքները

Առարկայի մշակման հիմքում ընկած է կրթության աշխարհիկ սկզբունքը: Հայոց եկեղեցու պատմության ուսումնասիրությունը ներկայացվող դասընթացի բովանդակության շրջանակներում հանդիսանում է աշխարհիկ կրթություն՝ կոնկրետ էթնոմշակութային, էթնոդավանական և քաղաքակրթական ուղղվածության կրոնագիտական կրթության տեսակ: Դասընթացը կազմված է գիտամանկավարժական հիմնարար սկզբունքների՝ նյութի մատչելիություն, տարիքային համապատասխանություն, գիտամեթոդական բազմազանություն, պահանջներին համապատասխան:

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Առարկայի ուսումնական նպատակներն ըստ հանրակրթական դպրոցի աստիճանների

Հայոց եկեղեցու պատմությունն դասընթացի մշակման և այն հանրակրթական դպրոցում ներդնելու գործընթացի պրակտիկ փորձի ուսումնասիրության արդյունքները ցույց են տալիս, որ կիրառված մոդելը հիմնականում համապատասխանում է առարկայի ընդհանուր նպատակներին և դաստիարակչական գործառույթների նախատեսված պահանջներին: Ըստ այդմ՝ առարկայի նպատակներն են սովորողին

Հիմնական դպրոց

- ծանոթացնել քրիստոնեության հոգևոր, բարոյական, արժեքային համակարգի հիմունքներին և դրանց հաղորդակից միջոցով նրա մեջ դասատիարակել բարություն, ընկերասիրություն, հավատարմություն, հարգանք ծնողների և ավագների նկատմամբ,
- աջակցել կարևորելու հոգևոր - ազգային կառույցի դերը հայոց պատմության մեջ,
- իմանալ և հարգել սեփական ավանդույթները, տոները,
- ձևավորելու աշխարհայացքային պատկերացումներ, ընդլայնելու մտահորիզոնը,
- ձևավորելու հայրենիքի, պետության և հասարակության առջև պարտքի գիտակցություն, սեփական արարքների նկատմամբ պատասխանատու կեցվածք,
- հաղորդել գիտելիքներ հայոց եկեղեցու համակարգված պատմության, ազգային գրականության հիմնական ուղղությունների վերաբերյալ,
- հարգել համաքաղաքացիներին և հայրենակիցներին, օգնել կարևորելու ընտանեկան և հասարակական կյանքում իրավունքների և պարտականությունների փոխկապվածության, քաղաքացիական հասարակության մեջ իրավունքների և պարտականությունների գիտակցման նշանակությունը:

Ավագ դպրոց

- Սովորողի մոտ ձևավորել մշակութաբանական գիտելիքներ հայոց ավանդական արժեքների, հոգևոր ազգային մշակույթի վերաբերյալ,
- հոգևոր ազգային մշակույթի պատմական տարածության մեջ նպաստել անհատի ինտեգրմանը, որը կնպաստի նրա պատմական գիտակցության ձևավորմանը,
- սովորողի մոտ դաստիարակել հարգանք նախնիների, հայրենիքի պատմական անցյալի նկատմամբ,
- ձևավորել աշակերտի մեջ հարգանք, բարեխիղճ վերաբերմունք աշխատանքի նկատմամբ,

- նպաստել աճող սերնդի հոգևոր ազգային, բարոյական նկարագրի ձևավորմանը,
- միջնակարգ դպրոցի սովորողներին պատրաստել հետագայում հայագիտական կրթություն ստանալու և համապատասխան մասնագետ դառնալու ուղղությամբ:

«ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏԱԴԻՐ ՄԻՋՈՒԿ

V ԴԱՍԱՐԱՆ

(34 ժամ)

Ներածություն

Դասընթացի անհրաժեշտությունը: Դասագրքի կառուցվածքը

ԹԵՄԱ 1. ԱՍՏՎԱԾԱՇՈՒՆՉ ՄԱՏՅԱՆ

Աստվածաշունչ

Աստվածաշունչը որպես քրիստոնյաների Սուրբ գիրք: Հին կտակարան: Նոր կտակարան: Աստվածաշունչի թարգմանությունը և տարածումը: Աստվածաշունչը հայերի և Հայաստանի մասին:

ԹԵՄԱ 2. ՀԻՆ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Աշխարհի և մարդու ստեղծումը

Արարչագործություն: Դրախտ: Ադամ և Եվա: Վտարումը դրախտից:

Ջրհեղեղը

Նոյ նահապետ: Տապանի կառուցումը: Ջրհեղեղ:

Արարատ լեռը

Նոյն իջնում է Արարատից: Արարատը և Նոյի սերունդները: Հաբեթը, Սենը, Քամը: Արարատը հայերի համար:

Բաբելոնի աշտարակաշինություն

Նոյի սերնդի տարածումը: Բաբելոնի աշտարակաշինությունը: Հայկ և Բել:

Հայաստանն Աստվածաշնչում

Հայկական լեռնաշխարհը արարչագործության վայր: Հայաստանը Սուրբ Գրքում:

Աբրահամը և նրա սերունդները

Աբրահամ: Մովսես Մարգարե: Աստծու պատվիրանները:

Թագավորները: Բաբելոնյան գերություն

Դավիթ թագավոր: Սողոմոն իմաստուն: Բաբելոնյան գերություն:

Մարգարեներ

ԹԵՄԱ 3. ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆ

Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան ավետումը

Մարիամ Աստվածածին: Հրեշտակի ավետիսը:

Հիսուս Քրիստոսի ծնունդը

Մարդահամարը: Հիսուսի ծնունդը: Հովիվների այցը: Մոգերի երկրպագությունը: Փախուստ դեպի Եգիպտոս:

Պատանին տաճարում

Պատանի Հիսուսը: Հիսուսը զրուցում է վարդապետների հետ:

Հիսուս Քրիստոսի մկրտությունը

Հովհաննես Մկրտչի ծնունդը: Հովհաննեսի քարոզչությունը: Հիսուսի մկրտությունը:

Հիսուս Քրիստոսի փորձությունները

Առաջին փորձությունը: Երկրորդ փորձությունը: Երրորդ փորձությունը:

Տասներկու աշակերտների ընտրությունը

Հիսուսի կողմից տասներկու աշակերտների ընտրությունը: Տասներկու առաքյալները:

Հիսուսը օգնում է մարդկանց

Հրաշքեր: Խրատները: «Ոսկե կանոն»:

Իմաստուն խորհուրդներ

Հիսուսը՝ ուսուցիչ և վարդապետ: Հիսուսի քարոզները: Սիրելի ծնողներին: Բարեկամություն: Ազնվություն և պարկեշտություն: Իմաստություն:

Ամենամեծ նվերը

Հիսուսը տաճարում: Պարկեշտություն և գոռոզամտություն: Հիսուսը և երեխաները:

Կրկնություն

Սերմնացանի առակը

Սերմնացանի մասին առակը: Հիսուսը բարի սերմնացան: Առակի մեկնաբանությունը:

Որոմների առակը

Առակի բովանդակությունը: Մեկնաբանությունը:

Ճշմարիտ բարեկամը

Բարի սամարացու մասին առակը: Առակի մեկնաբանությունը:

Մոլորյալ որդու վերադարձը

Մոլորյալ որդու մասին առակը: Մեկնաբանությունը:

Հիսուսի մուտքը Երուսաղեմ

Հիսուսը գնում է Երուսաղեմ: Առևտրականների վտարումը տաճարից:

Վերջին ընթրիքը

Վերջին ընթրիքից առաջ: Խորհրդավոր ընթրիքը: Ուտնվա: Հիսուսի մատնությունը:

Հիսուս Քրիստոսի խաչելությունը

Հիսուսը Պիղատոսի առջև: Մահվան դատավճիռը: Ճանապարհի դեպի Գողգոթա: Խաչելությունը:

Հիսուսի թաղումն ու հարությունը

Հիսուսի թաղումը: Հարությունը: Համբարձումը:

VI ԴԱՍԱՐԱՆ

(34 ժամ)

Ներածություն

Հայ ժողովրդի պատմության մեջ Հայոց եկեղեցու դերի և նշանակության մասին:

ԹԵՄԱ 1. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Եկեղեցի

Բառի բացատրությունը: Եկեղեցու հիմնադրումը: Հոգևորականություն: Եկեղեցին որպես շինություն:

Քրիստոնեության հիմնական ուղղությունները

Եկեղեցիների հիմնադրումը առաքյալների կողմից: Տիեզերական ժողովներ: Քրիստոնեության տարբեր ուղղությունների առաջացումը: Արևելյան ուղղափառ եկեղեցիներ: Օրթոդոքս եկեղեցիներ: Կաթոլիկ եկեղեցի: Բողոքականություն:

ԹԵՄԱ 2. ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայ առաքելական եկեղեցու նվիրապետությունը

Նվիրապետություն բառի բացատրությունը: Նվիրապետական աստիճանները, դրանց շնորհման կարգը: Կուսակրոն հոգևորականներ: Կաթողիկոս, եպիսկոպոս, քահանա, վարդապետ:

Հայ առաքելական եկեղեցու վարչական կառույցը

Ընդհանուր պատկերացում Հայոց եկեղեցու վարչական կառույցի վերաբերյալ: Հայոց եկեղեցու բարձրագույն վարչական մարմինը: Հայոց եկեղեցու պատմականորեն ձևավորված կառույցները (Սեճի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսություն, Երուսաղեմի և Կոստանդնուպոլսի պատրիարքություններ):

Հայկական եկեղեցիների ճարտարապետական կառուցվածքը

Եկեղեցիների տեսքը: Արտաքին և ներքին կառուցվածքը:

ԹԵՄԱ 3. ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

Հայոց եկեղեցու խորհուրդները

Յոթ խորհուրդները: Ձեռնադրություն: Կարգ հիվանդաց:

Սկրտություն և Դրոշմ

Սկրտության խորհրդի իմաստը: Արարողությունը: Դրոշմի խորհուրդը:

Ապաշխարություն

Ապաշխարության խորհրդի իմաստը: Խորհրդի կատարման կարգը:

Հաղորդություն

Հաղորդության խորհրդի իմաստը: Խորհրդի հաստատումը: Արարողակարգը:

Պսակ

Պսակի խորհրդի իմաստը: Արարողակարգը:

ԹԵՄԱ 4. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՏՈՆԵՐԸ

Ընդհանուր ակնարկ եկեղեցական տոների մասին

Տոն հասկացությունը: Տերունական տոներ: Շարժական և անշարժ տոներ: Սրբերին նվիրված տոներ: Պահքի օրեր:

Ավետման և Ծննդյան տոները

Ավետման տոնը. իմաստը և նշանակությունը: Սուրբ Ծնունդ տոնը. իմաստը և նշանակությունը: Տոնակատարությունները:

Տյառնընդառաջ

Տյառնընդառաջ բառի բացատրությունը: Տոնի իմաստը: Տոնակատարությունը:

Քրիստոսի Պայծառակերպության տոնը: Վարդավառ

Պայծառակերպություն բառի բացատրությունը: Տոնի իմաստը: Տոնակատարությունը:

Ծաղկազարդ

Տոնի իմաստը: Տոնակատարությունը:

Սուրբ Հարություն կամ Զատիկ

Հիսուս Քրիստոսի հարությունը: Տոնի նշանակությունը: Տոնակատարությունը:

Համբարձման տոնը

Հիսուս Քրիստոսի համբարձումը: Տոնի նշանակությունը: Տոնակատարության նկարագրությունը Թումանյանի «Անուշ» պոեմում:

Մարիամ Աստվածածնի վերափոխման տոնը: Խաղողօրհներ

Վերափոխում բառի բացատրությունը: Տոնի իմաստը: Խաղողօրհներ: Տոնակատարությունը:

Խաչվերաց տոնը

Խաչափայտի գերությունը և ազատումը: Խաչվերաց բառի բացատրությունը: Տոնի իմաստը: Տոնակատարությունը:

Բուն Բարեկենդան

Հովհ. Թումանյանի «Բարեկենդանը» հեքիաթը և տոնը: Տոնի իմաստը: Պահք բառի բացատրությունը: Պահքի կարևորությունը:

Սուրբ Սարգիս

Սուրբ Սարգսի մասին: Տոնակատարությունը (աղի բլիթ):

Սուրբ Վարդանանց տոնը

Վարդանանք և Ավարայրի ծակատամարտը: Տոնակատարությունը:

Սուրբ Էջմիածնի տոնը

Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքը: Մայր տաճարը: Տոնակատարությունը:

Վարազա Սուրբ Խաչի տոնը

Սուրբ մասունքը: Տոնը:

Թարգմանչաց տոնը

Սուրբ թարգմանիչներ: Գրերի գյուտը: Աստվածաշնչի թարգմանությունը: Տոնակատարությունը:

VII ԴԱՍԱՐԱՆ

(34 ժամ)

ԹԵՄԱ I. ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ I-III ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Հին հայոց նախաքրիստոնեական հավատալիքները

Բնության երևույթների պաշտամունքը: Տոտեմիզմ

Հայոց աշխարհաստեղծման առասպելը

Հեթանոսական դարաշրջանի առասպելները

Հայոց հեթանոսական դիցարանը

Վանի թագավորության դիցարանը

Քրիստոնեության տարածման պատմական պայմանները

Պատմական ժամանակաշրջանը

Քրիստոնեական առաջին համայնքները

Քրիստոնեության տարածումը

Քրիստոնեության մուտքը Հայաստան: Հայոց առաջին լուսավորիչները

Թադևոս առաքյալի քարոզչությունը Հայաստանում և նահատակությունը

Բարդուղիմեոս առաքյալի քարոզչությունը Հայաստանում և նահատակությունը

Հայոց նվիրական սրբությունները

Աբգար թագավորը և Հիսուս Քրիստոսը: Անձեռակերտ դաստառնակ

Սուրբ Գեղարդը և օժման յուղը

Բարդուղեմիոս առաքյալի այցը Ս. Աստվածածնի գերեզմանին և սուրբ մասունքի (անձեռակերտ պատկեր) տեղափոխումը Հայաստան:

Քրիստոնեության տարածումը Հայաստանում I-III դարերում

Հայաստանի եպիսկոպոսական աթոռներն ու առաջին եպիսկոպոսները

Հալածանքներ քրիստոնյաների դեմ

ԹԵՄԱ II ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀՈՉԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐՈՆ

Քրիստոնեության հռչակումը՝ որպես պետական կրոն

Քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու նախադրյալները

Գրիգոր Լուսավորիչ: Հռիփսիմյան կույսերի նահատակությունը

Գրիգոր Լուսավորիչը՝ որպես Հայոց առաջին հայրապետ

Գրիգոր Լուսավորչի ձեռնադրությունն ու գահակալությունը

Ս. Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքը և Մայր տաճարի կառուցումը

Քրիստոնեության ընդունման պատմական նշանակությունը

ԹԵՄԱ III ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄՆ ՈՒ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄԸ

Հայոց եկեղեցու կառույցի ձևավորումը

Քրիստոնեական առաջին դպրոցները

Հայոց եկեղեցու նվիրապետության ձևավորումը

Գրիգոր Լուսավորչի հետագա գործունեությունը

Հայոց եկեղեցին Գրիգոր Լուսավորչի հաջորդների օրոք

Արիստակես, Վրթանես և Հուսիկ կաթողիկոսներ

Քրիստոնեության տարածումը Աղվանքում:

Պետություն-եկեղեցի հարաբերությունները IV դարի երկրորդ կեսին: 2 ժամ

Ներսես Մեծ: Հայոց եկեղեցու ազգայնացումը:

Ներսես Մեծի գահակալությունը

Աշտիշատի ժողովը

Ներսես Մեծի գործունեության նշանակությունը

Հայոց եկեղեցու ինքնուրույնացման հարցը (ազգայնացումը)

Հայոց եկեղեցու ամրապնդումը: Սահակ Պարթև: Մեսրոպ Մաշտոց:

Սահակ Պարթևի գահակալությունը:

Քրիստոնեության ամրապնդման հիմնախնդիրը:

Մեսրոպ Մաշտոց: Գրերի գյուտը

Ազգային-եկեղեցական գրականության սկզբնավորումը: Թարգմանիչ վարդապետներ:

Ս. Սահակ Պարթևի և Ս. Մեսրոպ վարդապետի գրական-մշակութային ժառանգությունը:

Տիեզերական ժողովները

Նիկիայի ժողովը

Կոստանդնուպոլսի ժողովը

Եփեսոսի ժողովը

ԹԵՄԱ IV ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ V-IX ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Հայոց եկեղեցին հավատի և հայրենիքի պաշտպան

Շահապիվանի ժողովը: Հովսեփ Ա Հողոցմեցի

Արտաշատի ժողովը և պատասխան Հագկերտին:

Առաջին քրիստոնեական մեծ պատերազմը:

Ճակատամարտին հաջորդող դեպքերը:

Վահանանց շարժումը և հանուն հավատի մղված պայքարի հաղթանակը:

Քաղկեդոնի ժողովը, ընդհանրական եկեղեցու բաժանումը և Հայոց եկեղեցին:

Քաղկեդոնի ժողովը

Հայոց եկեղեցու դիրքորոշումը

Դվինի I և II ժողովները

Հայոց եկեղեցու փոխհարաբերությունները Վրաց ու Աղվանից եկեղեցիների հետ V-VII դարերում

Վրաց եկեղեցու առանձնացումը

Աղվանից եկեղեցու կազմավորումը

Վաչագան Բարեպաշտ թագավորը: Աղվենի ժողովը

Աղվանից կաթողիկոսությունը VI դարում

Պայքար ազգային-հոգևոր միասնության պահպանման համար

Աղանդավորական շարժումները միջնադարում

Պատկերամարտություն և պատկերապաշտություն

Հովհաննես Գ Օձնեցի

VIII ԴԱՍԱՐԱՆ

(34 ժամ)

Ներածություն

ԹԵՄԱ I. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻՆԵՐԻ ՕՐՈՔ

Հայոց եկեղեցու դերը անկախ թագավորության վերականգնման և ամրապնդման գործում

Շիրակավանի ժողովը: Ջաքարիա Ջազեցի: Գևորգ Գառնեցի

Հովհաննես Ե Դրասխանակերտցի: Կաթողիկոսական աթոռի տեղափոխությունը Դվինից Աղթամար

Հայոց եկեղեցին Բագրատունյաց թագավորության վերելքի ժամանակաշրջանում

Անանիա Ա Մոկացիու գործունեությունը: Պայքար Սյունյաց և Աղվանից աթոռների անջատողական ձգտումների դեմ:

Խաչիկ Արշարունու գործունեությունը

Յոզևուր և մշակութային վերելքը X դարում: Գրիգոր Նարեկացի

Նարեկավանքի դպրոցը

Գրիգոր Նարեկացու կյանքն ու գործունեությունը

Նարեկի՝ «Մատյան ողբերգության» խորհուրդը, որպես հոգևոր մեծագույն արժեք

Մայրաքաղաք և կաթողիկոսանիստ Անիի ծաղկումը: Սարգիս Ա Սևանցի

Սարգիս Ա Սևանցու աթոռակալության շրջանը

Անին որպես հոգևոր մայրաքաղաք

Չայոց եկեղեցին Բագրատունյաց թագավորության անկման շրջանում

Անիի թագավորությանը սպառնացող վտանգները և Չայոց եկեղեցին

Պետրոս Գետադարձ

Չայոց եկեղեցու նկատմամբ գործադրված ճնշումներն ու հալածանքները Բագրատունյաց թագավորության անկումից հետո

Չայոց կաթողիկոսական աթոռի դեգերումները

Կաթողիկոսական աթոռի վերականգնումը Անիում

ԹԵՄԱ II. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱՅՈՒՄ

Չայոց եկեղեցու կազմակերպումը Կիլիկյան Հայաստանում

Չայոց եկեղեցու կառույցների ծնավորումը Կիլիկիայում

Հայրապետական աթոռի հաստատումը Հռոմկլայում

Կաթողիկոսների ընտրության նոր կարգը

Կիլիկյան արքունիքի և Չայոց կաթողիկոսության փոխհարաբերությունները

Հայ-հռոմեական և հայ-բյուզանդական եկեղեցական հարաբերությունները

Հայ-հռոմեական եկեղեցական հարաբերությունները

Հայ և Բյուզանդական եկեղեցիների միավորման խնդիրը: Հռոմկլայի եկեղեցական ժողովը

Չայոց եկեղեցին Ջաքարյան Հայաստանում

Չայոց եկեղեցու կազմակերպումը Ջաքարյան Հայաստանում

Եկեղեցու հոգևոր-մշակութային գործունեությունը

Կիլիկյան Հայաստանի և Մեծ Հայքի եկեղեցական հարաբերությունները

Սսի՝ 1243թ. եկեղեցական ժողովը

Քրիստոնեական եկեղեցիների միավորման փորձերը

Հայրապետական աթոռի հաստատումը Սսում:

Պայքար եկեղեցիների միավորման փորձերի դեմ

Չայոց եկեղեցին Կիլիկիայի հայկական թագավորության անկման շրջանում

Չայոց եկեղեցին և միարարական շարժումը

Չայոց եկեղեցին և պապականությունը

Կաթողիկոսական աթոռը Կիլիկիայի Չայոց թագավորության կործանման շրջանում

ԹԵՄԱ III. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ XV-XVIII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Կաթողիկոսական աթոռի վերահաստատումը Էջմիածնում

Կաթողիկոսական աթոռի տեղափոխման անհրաժեշտությունը

1441 թ. Ազգային-եկեղեցական ժողովը և կաթողիկոսական աթոռի տեղափոխումը

Չայոց եկեղեցու նվիրապետությունը

Ամենայն Չայոց կաթողիկոսությունը

Աղվանից կաթողիկոսությունը

Աղթամարի կաթողիկոսությունը

Սսի կաթողիկոսությունը

Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքությունը

Կոստանդնուպոլսի Հայոց պատրիարքությունը

Մետրոպոլիտությունը

Եպիսկոպոսությունները

Հայոց եկեղեցին և հայ ազատագրական շարժումը XV- XVII դարերում

Հայկական պետականության վերականգնման փորձ XV դարի կեսերին

Հայաստանն ազատագրելու ծրագրերը: Ստեփանոս Ս ալմաստեցի: Միքայել Սեբաստացի

Հակոբ Զուղայեցի: Ս. Էջմիածնի 1677 թվականի գաղտնի խորհրդածրոյվը

Հոգևոր-մշակութային կյանքի զարթոնքը: Մովսես Գ Տաթևացի

Հայկական տպագրության սկզբնավորումը:

Մայր աթոռի և հոգևոր-մշակութային կյանքի զարթոնքը: Մովսես Գ Տաթևացի

Կաթոլիկական շարժումը հայոց մեջ: Մխիթարյանք

Կաթոլիկության տարածումը հայերի մեջ

Մխիթար Սեբաստացին և Մխիթարյանք

Հայոց եկեղեցին XVIII դարում

Հայոց եկեղեցին XVIII դարի առաջին կեսին: Սիմեոն Երևանցի

Հայոց եկեղեցին XVIII դարի վերջին

IX ԴԱՍԱՐԱՆ

(34 ժամ)

Ներածություն

ԹԵՄԱ I. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ XIX ԴԱՐԻ ՍԿԶԲԻՑ ՄԻՆՉԵՎ 1860-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԸ

Հայոց եկեղեցին XIX դարի սկզբին

Ռուսաստանը և Հայոց եկեղեցին

Դանիել Սուրմառեցին և Սինոդի ստեղծումը

Նվիրապետական աթոռները XIX դարի սկզբին:

Արևելյան Հայաստանի միացումը Ռուսաստանին: Ներսես Ե Աշտարակեցի

Ներսես Աշտարակեցու գործունեությունը 1826-1828 թթ.

Ներսես Աշտարակեցին Հայոց կաթողիկոս

Ներսես Ե կաթողիկոսը և արևմտահայությունը: Ներսես Աշտարակեցու հոգևոր-մշակութային գործունեությունը

Ցարական կառավարությունը և Հայոց եկեղեցու փոխհարաբերությունների իրավական կարգավարումը

Կանոնադրության երկու նախագծերը

«Պոլոժենիե»

Հայոց ազգային եկեղեցական կյանքը 1820-60-ական թթ.

Հայ կաթոլիկ եկեղեցու նկրտումները

Հայ բողոքական եկեղեցին

Մատթեոս Ա Կոստանդնուպոլսեցի

ԹԵՄԱ II. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿՐԹԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ: ՊԱՅՔԱՐ ՌՈՒՄԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ (XIX ԴԱՐԻ ՎԵՐՋ - XX ԴԱՐԻ ՍԿԻՋԲ)

Հայոց եկեղեցու կրթամշակութային ձեռնարկները

Հայոց եկեղեցին՝ կրթության գործի կազմակերպիչ

«Արարատ» ամսագրի հրատարակումը

Պայքար հայկական դպրոցների վերաբացման համար

Հայոց եկեղեցու պայքարը ցարական ինքնակալության դեմ: Մկրտիչ Ա Խրիմյան

Մկրտիչ Խրիմյանի գործունեությունը պատրիարքական տարիներին

Հայոց եկեղեցու պայքարը ցարական ինքնակալության դեմ

Հայոց եկեղեցին հայ-թաթարական ընդհարումների ժամանակ

ԹԵՄԱ III. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՎ ԱԶՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՆՈՐ ՓՈՒԼԸ

Հայոց եկեղեցին և Հայկական հարցը

Հայկական հարցի միջազգայնացումը և Հայոց եկեղեցին

«Երկաթե շերեփի» խորհուրդը

Մ.Խրիմյանի հոգևոր-մշակութային գործունեությունը

Եկեղեցու մասնակցությունը XIX դ. վերջի և XX դ. սկզբի ազատագրական պայքարին

Հայ հոգևորականության մասնակցությունը ազատագրական շարժմանը

Խանասորի արշավանքը

Գևորգ Ե Սուրենյանց կաթողիկոսը և Հայկական հարցի վերաբացումը

Հայոց Մեծ եղեռնը և եկեղեցին

Հայոց ցեղասպանությունը և Հայոց եկեղեցին

Նահատակ հոգևորականներ

ԹԵՄԱ IV. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

1918 թվականի հերոսամարտերը և եկեղեցին

Հայոց եկեղեցու մասնակցությունը Մայիսյան հերոսամարտերին

Եկեղեցու գործունեությունը 1918-1920 թվականներին

Հայոց եկեղեցու գործունեությունը անկախ պետականության կառուցման տարիներին

Եկեղեցի-պետություն «դաշնագիրը»

Ներեկեղեցական կյանքի բարենորոգության հարցը

ԹԵՄԱ V. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

Խորհրդային իշխանության քաղաքականությունը եկեղեցու նկատմամբ

Հայոց եկեղեցին և խորհրդային իշխանությունը

Բռնություններ և հալածանքներ: Եկեղեցիների փակումը

Հալածանքների նոր շրջան: Խորեն Ա Մուրադբեկյան

Բոլշևիկյան իշխանությունները և կաթողիկոսի ընտրությունը

Հայոց կաթողիկոսության վերացման փորձերը: Խորեն կաթողիկոսի սպանությունը

Հայոց եկեղեցին Երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին

Եկեղեցին Հայրենական պատերազմի նախօրյակին

Եկեղեցին Հայրենական պատերազմի տարիներին

Կաթողիկոսական ընտրություններ: Գևորգ Զ Չորեքչյան

1945 թ. Ազգային-եկեղեցական ժողովը

Գևորգ Զ Չորեքչյան

Աշխատանքներ՝ սփյուռքի հետ կապերը վերականգնելու և հոգևոր-մշակութային կյանքը վերականգնելու ուղղությամբ

Հայոց եկեղեցու վերելքը: Վազգեն Ա

Վազգեն Ա Պալճյան (1955-1994)

Վազգեն Ա-ի եկեղեցաշինական գործունեությունը

Ազգային նոր շարժումը և Հայոց եկեղեցին

ԹԵՄԱ VI. ՎԵՐԱԶԱՐԹՈՆՔԻ ՇՐՋԱՆ

Եկեղեցին հայոց նորանկախ պետականության ստեղծման և ամրապնդման տարիներին

Մասնակցությունը արցախյան ազատամարտին

Եկեղեցի-պետություն փոխհարաբերությունները

Ներեկեղեցական կյանքը

Հայոց եկեղեցու միասնության ամրապնդումը: Գարեգին Ա

Գարեգին Ա-ի ընտրությունը

Եկեղեցի-պետություն համագործակցության ամրապնդումը

Եկեղեցու ներքին միասնության ամրապնդումը: Հոգևոր-մշակութային գործունեության ընդլայնումը

Եկեղեցու միջազգային հեղինակության աճը

Հայաստանի կրոնական համայնքները

Հայ կաթողիկե եկեղեցին

Հայ ավետարանական եկեղեցին

Տարաբնույթ կրոնական հոսանքներ

Գարեգին Բ: Վերելքի տարիներ

Հայոց 132-րդ հայրապետի ընտրությունը

Գարեգին Բ կաթողիկոսի գործունեությունը

1700-ամյակի տոնակատարությունը

Ամփոփում

**ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ
X- XI ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ**

**X ԴԱՍԱՐԱՆ
(34 ժամ)**

Ներածություն

ԹԵՄԱ I. ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Բարոյականության վերաբերյալ պատկերացումները մինչքրիստոնեական աշխարհում

Հասկացություն բարոյականության մասին, բարոյականություն և բարոյագիտություն: Տասը պատվիրաններ:

Քրիստոնեական բարոյագիտություն

Քրիստոնեությունը և նախորդ շրջանի բարոյագիտությունը, բարոյագիտության քրիստոնեական ուսմունքը:

ԹԵՄԱ II. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԲԱՐՈՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Քրիստոնեական իդեալ

Հավատ, հույս, սեր:

Մարդ -անհատի դերը և առաքելությունը

Կյանքի իմաստը, երկու տեսակետ, «ես այն գիտեմ, որ ոչինչ գիտեմ», ո՞վ է մարդը, մարդու առաքելությունը:

Ազատ կամք և բանականություն

«Դուք ազատության կոչված եք», երկու տեսակետ, դետերմինիզմ և ինդետերմինիզմ, քրիստոնեական վարդապետությունը լուսավորում է մարդու բանականությունը, Ադամի օրինակը:

Քրիստոնեական բարոյագիտության սահմանումը

Առաքինություն և մեղք, քրիստոնեական բարոյագիտություն, բարոյական ազատություն, ամոթ, խիղճ, ինչպես հասնել բարոյական կատարելության: Բարոյական գիտակցություն:

Խոնարհություն և հպարտություն

Յոթ առաքինություններ, յոթ մոլություններ, խոնարհություն, հպարտություն:

Գթասրտություն (ողորմածություն) և ազահություն

Գթասրտություն, ինչ է ողորմածությունը, ազահություն:

Ժուժկալություն և որկրամոլություն

Ժուժկալություն, որկրամոլություն:

Ողջախոհություն և բղջախոհություն

Ինչպես դառնալ լավ նավապետ, Աստծո և իր խղճի առաջ, մարդկանց առաջ, հայրենիքի հանդեպ, ինչ է ողջախոհությունը, բղջախոհություն:

Ոսկե կանոն

«Այն ամենը, ինչ որ կամենում եք, որ մարդիկ ձեզ անեն, այդպես և դուք արեք նրանց», օրինական և բարեկիրթ փոխհարաբերություններ, բարի և չար, անբարոյական կնոջ օրինակը:

Համբերություն

Բարոյագիտության վերաբերյալ տեսակետներ, հեղոնիզմ, էվդեմոնիզմ, համբերություն, հույսի սահմանումը:

Հավատարմություն

Երկու որդիների առակը, հավատարմություն, ի՞նչ է կոսմոպոլիտիզմը, ազգասիրություն, հայրենասիրություն, հայրենիքի սերը վեր է անձի շահերից:

Մարդ անհատը և եկեղեցին (փրկագործության խորհուրդը, անմահություն)

Մարդը արարչության պսակ, ո՞րն է Աստծո պատկերն ու նմանությունը, մարդը հին հույների պատկերացմամբ, եկեղեցի, Քրիստոսի գործի շարունակողն այս աշխարհում:

ԹԵՄԱ III. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԾԵՍԵՐԸ ԵՎ ԲԱՐԵՊԱՇՏԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒՅԹՆԵՐԸ

Հայոց եկեղեցու ծեսերը

Ի՞նչ է աղոթքը, պատարագ, պատրաստություն, երախայից պատարագ, հավատացելոց պատարագ, արձակում:

Հոգևոր բարեպաշտական սովորույթներ

Խաչակնքում, մոմավառություն, խնկարկություն և երկրպագություն, տնօրհներ և անդաստան, գերեզմանօրհներ և հոգեհանգիստ, մատաղ:

ԹԵՄԱ I. ԱՇԽԱՐԴԱՅԱՑՔ, ԱՐԺԵՔՆԵՐ

Աշխարհայացք, արժեքներ

Ինչ է աշխարհայացքը. արժեքներ:

ԹԵՄԱ II. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ-ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Քրիստոնեական ազգային արժեքային համակարգի ձևավորումը

Քրիստոնեական ազգային արժեքային համակարգի մշակման կենտրոնի ստեղծումը: Ազգային արժեքների ներառումը քրիստոնեական արժեհամակարգում: Քրիստոնեական ազգային հայեցակարգի մշակումը:

Ազգային եկեղեցական կյանքի կազմակերպման ձևերն ու սկզբունքները

Ազգային եկեղեցական կյանքի կազմակերպումը, տեսական և գործնական բնագավառներ:

Ազգային հոգևոր նկարագիր

Ազգային հոգևոր նկարագրի ձևավորման գործընթացը: Ազգային հոգևոր նկարագրի կառուցվածքը:

ԹԵՄԱ III. ՀԻՄՆԱՐԱՐ ԱՐԺԵՔՆԵՐ

Ազգ

Ազգ հասկացությունը: Ազգը բնորոշող հիմնական հատկանիշները՝ լեզու, հոգևոր-ազգային կառույց, մշակութային ընդհանրություն, էթնիկ (ազգային) ինքնագիտակցություն, ընդհանուր հոգեկերտվածք:

Հայրենիք

Հայրենիք հասկացությունը, հայրենիք հասկացության ժամանակային-տարածքային ընդգրկումները, պատմական, ներկա, ապագայաբանական:

Հայրենասիրություն, ազգասիրություն, անձնագոհություն

Հայ զինվորականության պատվո վարքականոնը, քաջության, մարտունակության և հայրենասիրության գրավոր ու բանավոր օրինակարգավորում, ռազմիկի պատվո վարքականոն, հայերի ռազմական հատկանիշները օտարների գնահատմամբ:

Ազատություն, անկախություն, պետականություն

Ազատություն, անկախություն, պետականություն, միասնություն, արդարություն, համերաշխություն:

Ընտանիք

Ընտանիքի դերի և նշանակության վերաբերյալ պատկերացումները հայոց մեջ: Տոհմից մինչև ընտանիք: Հայկական ընտանիքը արդի ժամանակաշրջանում:

ԹԵՄԱ IV. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ-ԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ

Մշակույթը և ազգային-հոգևոր արժեքների պահպանումն ու վերարտադրությունը

Ազգային մշակույթ, կառուցվածք և գործառույթները: Մշակութային ժառանգականություն, ազգային արժեքների վերարտադրությունը: Մշակույթի էթնոպաշտպան դերը:

Փիլիսոփայություն

Փիլիսոփայական մտքի զարգացումը, քրիստոնեական ջատագովություն, նորալատոնականություն, բնափիլիսոփայություն, հայ փիլիսոփաները հետագա դարերում:

Եկեղեցական մատենագրություն

Հայ եկեղեցական գրականության սկզբնավորումը, մեկնողական գրականություն, քարոզներ, ծառեր, ջատագովական գրականություն, հակաճառակազրականություն, սրբախոսություն, ծիսական երկեր, պատարագամատույց, ժամագիրք, Մաշտոց, տոնացույց:

Հայ պատմագրությունը V-XX դարերում

Հայ պատմագրության սկզբնավորումն ու զարգացումը, վարքագրություն, հայ պատմագրության զարգացումը, դրա բարոյադաստիարակական և բարոյակրթական դերը:

Հայ գրչության արվեստը

Գրչության տեսակները և ձևերը, աղյուսակ գիր, տախտակագիր, երկաթագիր, բլուրագիր, շղագիր, նոտրագիր, կցագրություններ, փակգրեր, գաղափարագրեր, գրչության արվեստի սկզբնավորումը և զարգացումը:

Մանրանկարչություն

Ինչպե՞ս էր ստեղծվում ձեռագիրը, ինչո՞վ և ինչպե՞ս էին նկարագրողում միջնադարյան ծաղկողները, ինչպիսի՞ պատկերներ էին նկարվում ձեռագրերում, մանրանկարչության խորհրդաբանությունը:

Խորհրդանիշներ

Ի՞նչ է խորհրդանիշը, ազգային խորհրդանիշներ, խաչ, կեռխաչ, ութաթև կեռխաչ, այբուբեն, պատմաաշխարհագրական խորհրդանիշներ, ազգային պետական խորհրդանիշներ, զինանշան, հայկական զինանշանի մասերը, օրհներգ, դրամ:

Խաչքար

Խաչքարային արվեստի սկզբնավորումը, խաչքարը որպես արվեստի ինքնուրույն ուղղություն, խաչքարի խորհրդաբանությունը,

Ճարտարապետություն

Հայկական ճարտարապետական կառույցների ստեղծման սկզբունքները և առանձնահատկությունները: Եկեղեցաշինություն և քաղաքաշինություն: Ճարտարապետական գլուխգործոցներ:

Հայ երաժշտական մշակույթ

Ազգային երաժշտության առանձնահատկությունները, հորովելներ, պատմական երգեր, դյուցազներգեր, օրորներ, հոգևոր երաժշտություն, ծայնեղանակներ, խազագրեր, տաղեր, գանձեր:

ՍՈՎՈՐՈՂԻ ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՅԱՆՁՆԵՐ

5-9-րդ դասարաններ

Գիտելիքներ, կարողություններ, հմտություններ

Ուսումնառության արդյունքում սովորողը պետք է՝

5-րդ դասարան

1. Աստվածաշունչ մատյան		
Ա մակարդակ	Բ մակարդակ	Գ մակարդակ
<p>Իմանա՝ «Աստվածաշունչ» մատյանի՝ որպես քրիստոնյաների Սուրբ գրքի, «Աստվածաշունչ» մատյանի հատվածների, Հին և Նոր Կտակարանների գրքերի քանակի, հայերեն թարգմանության հեղինակների մասին</p> <p>Կարողանա՝ նշել «Աստվածաշունչ» մատյանի բովանդակության հիմնական առանձնահատկությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Աստվածաշունչի ստեղծման ընթացքի, տարածման, Նոր Կտակարանի հեղինակների, գրքերի հիմնական բովանդակության մասին Աստվածաշունչի հայերեն տպագրության տարեթիվը <p>Կարողանա՝ արժևորել «Աստվածաշունչ» մատյանի հայերեն թարգմանության կարևորությունը</p>	<p>Իմանա՝ «Աստվածաշունչ» մատյանի հիմնական գաղափարի, Հին և Նոր Կտակարանների գրքերի և նրանց հիմնական բովանդակության մասին</p> <p>Կարողանա՝ ներկայացնել Հին և Նոր Կտակարանների գրքերի առանձնահատկությունները :</p>
2. Աշխարհի և մարդու ստեղծումը		
<p>Իմանա՝ Արարչագործության պատմության և առաջին մարդկանց մասին</p> <p>Կարողանա՝ նկարագրել մարդկանց դրախտում</p>	<p>Իմանա՝ Արարչագործության հաջորդականության և դրախտի մասին</p> <p>Կարողանա՝ ներկայացնել դրախտից Ադամի և Եվայի վտարման պատճառները</p>	<p>Իմանա՝ Դրախտի գտնվելու վայրի մասին</p> <p>Կարողանա՝ վերլուծել անհնազանդության արդյունքները</p>
3. Նոյը և ջրհեղեղը		

<p>Իմանա՝</p> <p>Նոյի և ջրհեղեղի մասին,</p> <p>Կարողանա՝ ներկայացնել ջրհեղեղի պատճառները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Տապանի կառուցման Աստծո պատվերի, ջրհեղեղի տևողության և Նոյան տապանի կանգ առնելու վայրի մասին</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել տապան, զղջալ, ուխտ հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Ջրհեղեղի ժամանակ և դրանից հետո տեղի ունեցած իրադարձությունները</p> <p>Կարողանա՝ զնահատել Նոյի ու նրա որդիների հետ Աստծո կնքած ուխտի կարևորությունը</p>
--	---	---

4. Արարատ լեռը

<p>Իմանա՝</p> <p>Ջրեհեղից հետո Նոյի բնակության վայրի և զբաղմունքի մասին</p> <p>Կարողանա՝ պատկերավոր նկարագրել Արարատ լեռը</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Նոյի որդիների անունները և ավանդության մեջ հիշատակված մեր առաջին բնակավայրերի անվանումները</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել Երևան, խաղողի որթ և գինանշան հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Արարատ լեռան հետ կապված դասանյութի հիշատակումները</p> <p>Կարողանա՝ արժևորել Արարատ լեռան դերը մադկության վերածնման պատմության մեջ և հայերի կյանքում</p>
---	---	--

5. Բաբելոնի աշտարակաշինություն

<p>Իմանա՝</p> <p>Նոյի որդիների բնակության վայրի, Չայկի Բաբելոնից հեռանալու և Չայաստանում բնակություն հաստատելու մասին:</p> <p>Կարողանա՝ ներկայացնել աշտարակի կառուցման և Չայկի՝ Բելիմ չենթարկվելու պատճառները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Աշտարակի կառուցման պատմությունը:</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել բաբելոնյան աշտարակաշինություն, լեզուների բաժանում, լայնալիճ աղեղ հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Չայկի և Բելի ճակատամարտի պատմությունը</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • համեմատել Չայկին ու Բելին: • արժևորել Չայկի ու նրա սերունդների Բելի դեմ տարած հաղթանակի նշանակությունը հայերի համար
---	--	--

6. Չայաստանն Աստվածաշունչում

<p>Իմանա՝</p> <p>Չայկական լեռնաշխարհից սկիզբ առնող գետերը, Չայաստանի մասին հիշատակություն թողած մարգարեների անունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>«Աստվածաշունչ» մատյանում Երեմիա մարգարեի կողմից Չայաստանի վերաբերյալ թողած տեղեկությունների մասին</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>«Աստվածաշունչ» մատյանում Եզեկիել մարգարեի կողմից Չայաստանի վերաբերյալ թողած տեղեկությունների մասին</p>
--	---	--

<p>Կարողանա՝ Ներկայացնել «Ծննդոց» գրքում եղեմ-դրախտավայրի մասին եղած տեղեկությունը</p>	<p>Կարողանա՝ բացատրել Թորգոմի տուն, Թորգոմածին հասկացությունները</p>	<p>Կարողանա՝ Քարտեզի վրա ցույց տալ Եփրատ, Տիգրիս, Գեհոն, Փիսոն գետերը: Ըստ ժամանակաշրջանների համակարգված ներկայացնել «Աստվածաշունչ» մատյանում Հայաստանի և հայերի մասին եղած տեղեկությունները</p>
7. Աբրահամը և նրա սերունդները		
<p>Իմանա՝ Աբրահամի, Հակոբի, Մովսեսի, իսրայելցիների Եգիպտոսում բնակություն հաստատելու և այնտեղից դուրս գալու մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնել Եգիպտոսից իսրայելցիների դուրս գալու պատճառները • թվարկել Մովսեսին տրված պատվիրանները 	<p>Իմանա՝ Աբրահամին տրված Աստծո պատվերի, Մովսեսի առաջնորդությամբ իսրայելցիների Եգիպտոսից դուրս գալու և Կարմիր ծովի հրաշքի մասին:</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել պատվիրան տերմինը • ներկայացնել Քանան, Եգիպտոս, Կարմիր ծով, Սինա լեռ պատմաաշխարհագրական անվանումները 	<p>Իմանա՝ Սինա անապատում իսրայելցիների հաստատվելու մասին և Մովսեսին տրված պատվիրանները:</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել Աստծո կողմից Աբրահամին և նրա սերունդներին տրվող օգնությունը • բացատրել Մովսեսին տրված պատվիրանները
8. Թագավորներ: Բաբելոնյան գերություն		
<p>Իմանա՝ Իսրայելցիների Քանան երկրում բնակվելու, Դավիթ և Սողոմոն Իմաստուն թագավորների մասին:</p> <p>Կարողանա՝ մեկնաբանել ժողովրդի կողմից Սողոմոնին տրված «Իմաստուն» պատվանունը</p>	<p>Իմանա՝ Դավիթ և Սողոմոն թագավորների կատարած շինարարական աշխատանքների մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել օրհներգ, ղեգերել, բաբելոնյան գերություն, Փրկիչ, պաշտամունք, Ք.ա. բառերը ու արտահայտությունները: • համեմատել Դավիթ և Սողոմոն Իմաստուն թագավորների գործունեությունները 	<p>Իմանա՝ Սողոմոն Իմաստունի մահից հետո Իսրայելցիների պետության պառակտման և իսրայելցիների գերեվարության մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնել իսրայելցիների պետության պառակտման պատճառները • մեկնաբանել թագավորության վերականգնման իսրայելցիների անկարողության պատճառները
9. Սարգարենը		
Իմանա՝	Իմանա՝	Իմանա՝

<p>մարզարեների անունները</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել. Աստծո կողմից մարզարեների ընտրության պատճառները</p>	<p>մարզարեների և նրանց գործունեության մասին</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել Մեսիա, Եսայի անվանումները</p>	<p>Եսայի մարզարեի կանխատեսումը Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան մասին</p> <p>Կարողանա՝ համեմատել մարզարեների գուշակների և պայծառատեսների հետ, ներկայացնել տարբերությունները</p>
10. Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան ավետումը		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Մարիամ Աստվածածնի ծնողների անունները և նրա ծննդավայրի անունը, • Մարիամի՝ Հովսեփի հետ նշանադրության և Գաբրիել հրեշտակի հետ հանդիպման մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • նկարագրել Մարիամ Աստվածածնի մանկությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հովսեփի հայրենի քաղաքի անվանումը • Գաբրիել հրեշտակի՝ Մարիամին հայտնած ավետիսը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Հիսուս անվանումը • բացատրել հյուսն, ավետել, ավետիս, մեղք բառերը 	<p>Իմանա՝</p> <p>Գաբրիել հրեշտակի՝ Հովսեփին տված պատվերը</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել մանուկ Մարիամին տաճարին նվիրելու՝ ծնողների քայլը
11. Հիսուս Քրիստոսի ծնունդը		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան քաղաքը • հովիվների և մոզերի երկրպագության մասին • Հրեաստանում իշխող արքայի անվանումը <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Հովսեփի ու Մարիամի՝ Բեթղեհեմ ուղևորվելու նպատակը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Օգոստոս կայսեր կողմից անցկացվող մարդահամարի մասին • մոզերի ուղևորության, Հերովդեսի հետ նրանց հանդիպման և պայմանավորվածության մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Քրիստոս անվանումը • բացատրել մարդահամար, իջևանատուն, մտուր, մոզ բառերը • 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գաբրիել հրեշտակի՝ Հովսեփին տված պատվերի մասին • Հովսեփի, Մարիամի և մանուկ Հիսուսի Եգիպտոս ուղևորվելու և Նազարեթ վերադառնալու մասին • մոզերի բերած ընծաները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • համեմատել հովիվների և մոզերի՝ Հիսուսի ծննդյան մասին տեղեկանալը և նրանց երկրպագությունները • բացատրել Հերովդեսի՝ մանուկ Հիսուսին սպանելու մտադրության պատճառները

12. Պատանհին տաճարում

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ջատկի տոների մասին • 12 ամյա Հիսուսի՝ Ջատկի տոնի կապակցությամբ Երուսաղեմ ուղևորվելու մասին • Հիսուսի տիրապետած արհեստը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • նկարագրել Հիսուս Քրիստոսի մանկությունը 	<p>Իմանա՝</p> <p>մանուկ Հիսուսի՝ առանց զգուշացնելու, Երուսաղեմում մնալու և ծնողների՝ Երուսաղեմ վերադարձի մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել վարդապետ հասկացությունը</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Տաճարում Հիսուսի և վարդապետների զրույցի մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>մեկնաբանել Հիսուսի «...չգիտեիք, որ ես Հորս տանը պետք է լինեմ» խոսքերը</p>
--	---	--

13. Հիսուս Քրիստոսի մկրտությունը

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հովհաննես Մկրտչի ծննդյան և նրա՝ Հորդանան գետի ափին հաստատվելու մասին • Հիսուս Քրիստոսի մկրտությունը <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել ժողովրդի կողմից Հովհաննեսին տրված Մկրտիչ անվանման պատճառը</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Ջաքարիայի և Գաբրել հրեշտակի հանդաման, ծեր քահանայի թերահավատության և դրա արդյունքի մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Հովհաննես անվանումը • բացատրել մկրտել, խնկարկել, քարոզել, խոստովանել, ապաշխարել հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հովհաննես Մկրտչի քարոզների մասին • Հիսուս Քրիստոսի մկրտության մասին • Մկրտության պահին Ս. Երրորդության միասնական հայտնության մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Հովհաննես Մկրտչի՝ Հիսուս Քրիստոսին մկրտել չցանկանալու, քայլի պատճառները</p>
---	--	---

14. Հիսուս Քրիստոսի փորձությունները

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի՝ 40 օր անապատում առանձնանալու մասին • Հիսուս Քրիստոսի փորձությունների քանակը <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Հիսուս Քրիստոսի անապատում առանձնանալու պատճառները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի երեք փորձությունները <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել սատանա, փորձություն, մոլորեցնել, երկրպագել հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Հիսուս Քրիստոսի կողմից սատանային տրված հաղթական պատասխանները</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>համեմատել Հիսուսի և Ադամի փորձությունները</p>
--	--	---

15. Տասներկու աշակերտների ընտրությունը

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի 	<p>Իմանա՝</p> <p>Հիսուս Քրիստոսի կողմից</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>12 առաքյալների</p>
--	--	--

<p>կողմից առաքյալների ընտրության, երեք տարի նրանց հետ շրջելու մասին</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի ձկնորս և նաքսավոր առաքյալների մասին • Հիսուս Քրիստոսին առաքյալների դիմելաձևը <p>Կարողանա՝ ներկայացնել Հիսուս Քրիստոսի և առաքյալների հարաբերությունները</p>	<p>առաքյալներին տրված պատվերի, բազմաթիվ երկրներում նրանց ծավալած գործունեության մասին</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել նաքսավոր, ընկճվել, Տեր բառերը</p>	<p>անունները</p> <p>Կարողանա՝ հիմնավորել Հիսուս Քրիստոսի կողմից աշակերտների ընտրության նպատակը</p>
16. Հիսուսն օգնում է մարդանց		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի՝ հրաշքներ գործելու պատճառները • Ոսկե կանոնը <p>Կարողանա՝ թվարկել Հիսուս Քրիստոսի կողմից գործած մի քանի հրաշքներ</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հիսուս Քրիստոսի ծավալած գործունեության մասին <p>Կարողանա՝ բացատրել հրաշք, անդամալուծ, բորոտ, փարիսեցի բառերը</p>	<p>Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի հանդեպ փարիսեցիների և իշխանավորների վատ վերաբերմունքի պատճառների մասին</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել «Ոսկե կանոնի» իմաստը</p>
17. Իմաստուն խորհուրդներ		
<p>Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի հանդեպ փարիսեցիների և իշխանավորների վատ վերաբերմունքի պատճառները</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել Հիսուս Քրիստոսի հանդեպ ժողովրդի վերաբերմունքի պատճառները</p>	<p>Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի՝ ծնողասիրության, բարեկամության, ընկերասիրության, ներողամտության, գթառատության վերաբերյալ խրատները</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել դպիր, ներողամիտ, գթառատ բառերի իմաստը 	<p>Իմանա՝ ազնիվ լինելու և սուտ չխոսելու մասին Հիսուսի պատգամները</p> <p>Կարողանա՝ համեմատել ժայռի վրա իր տունը կառուցած իմաստուն մարդուն՝ Հիսուս Քրիստոսի խրատներին հետևող մարդկանց հետ</p>
18. Ամենամեծ նվերը		
<p>Իմանա՝ Այրի կնոջ նվիրատվության մասին</p> <p>Կարողանա՝</p>	<p>Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի՝ երեխաների հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի մասին</p> <p>Կարողանա՝</p>	<p>Իմանա՝ Տաճարում աղոթող մաքսավորի և փարիսեցու պատմությունը</p> <p>Կարողանա՝</p>

բացատրել. ինչու՞ այրի կնոջ զգած երկու լուման ավելի շատ էր մյուսների զգածից	բացատրել պարկեշտություն, բարեպաշտություն, գոռոզություն հասկացությունները	մեկնաբանել. ինչու մաքսավորը ներում ստացավ, իսկ փարիսեցին՝ ոչ:
19. Սերմնացանի առակը		
Իմանա՝ «Սերմնացանի առակ»-ի հիմնական բովանդակությունը	Իմանա՝ «Սերմնացանի առակի»՝ Հիսուս Քրիստոսի կողմից տրված, մեկնությունը	Իմանա՝ ինչպիսի՞ մարդկանց են խորհրդանշում պարարտ հողը, ապառաճը, փշերը և ճանապարհը
Կարողանա՝ բացատրել Հիսուս Քրիստոսի՝ առակներով խոսելու պատճառները	Կարողանա՝ <ul style="list-style-type: none"> բացատրել ապառաժ, բարոզ, պարարտ բառերը 	Կարողանա՝ համեմատել Հիսուս Քրիստոսի առակները այլ առակների հետ
20. Որոմների առակը		
Իմանա՝ «Որոմների առակի» հիմնական բովանդակությունը	Իմանա՝ առակում ազարակի, ցորենի, որոմի խորհրդանշանները	Իմանա՝ չար մարդկանց տրված, զղջալու և ուղղվելու, հնարավորության մասին
Կարողանա՝ բացատրել <ul style="list-style-type: none"> հողատիրոջ՝ որոմը ցորենից անմիջապես մաքրել թույլ չտալու քայլի պատճառները 	Կարողանա՝ բացատրել որոմ, ազարակ, հատուցում բառերը	Կարողանա՝ մեկնաբանել «ամեն մարդ իր գործերի համար արժանի հատուցում պետք է ստանա» միտքը
21. Ճմարիտ Բարեկամը		
Իմանա՝ «Բարի սամարացին» առակի հիմնական բովանդակությունը	Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի՝ երիտասարդին տված, խրատների մասին	Իմանա՝ Սամարիա քաղաքի գտնվելու վայրը
Կարողանա՝ բնութագրել հրեա հոգևորականին և տաճարի պաշտոնյային	Կարողանա՝ համեմատել հրեա հոգևորականին և տաճարի պաշտոնյային բարի սամարացու հետ	Կարողանա՝ մեկնաբանել «Բարի սամարացին» առակը
22. «Մոլորյալ որդու վերադարձը»		
Իմանա՝ «Մոլորյալ վերադարձը» որդու առակի հիմնական բովանդակությունը	Իմանա՝ Հոր՝ կրտսեր որդուն ընդունելու մանրամասները	Իմանա՝ Հոր և ավագ որդու զրույցի մանրամասները
Կարողանա՝ վերլուծել կրտսեր որդու տուն վերադառնալու որոշման պատճառները	Կարողանա՝ <ul style="list-style-type: none"> համեմատել երկու եղբայրներին 	Կարողանա՝ մեկնաբանել առակի իմաստը

	<ul style="list-style-type: none"> բացատրել վատնել, զրկանք, մոլորյալ, մեղանչել բառերը 	
23. Հիսուսի մուտքը Երուսաղեմ		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Երուսաղեմ մեկնելուց առաջ Հիսուս Քրիստոսի բնակության վայրը Երուսաղեմ ուղևորվելու նպատակը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել Հիսուս Քրիստոսի Երուսաղեմ մուտքի ժամանակ ժողովրդի ցնծության պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <p>Երուսաղեմի ճանապարհին Հիսուս Քրիստոսին դիմավորելու որոշ մանրամասների մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել քահանայապետ բառը</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Երուսաղեմում երկու օրերի ընթացքում Հիսուս Քրիստոսի կատարած գործողությունները</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել առևտրականներից տաճարից վտարելու պատճառները</p>
24. Խորհրդավոր ընթրիքը		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Տոնը, որին պատրաստվում էր ժողովուրդը Հիսուս Քրիստոսի կողմից աշակերտների ոտքերի լվացման մասին Հիսուս Քրիստոսի մատնության գինը և նշանը <p>Կարողանա՝</p> <p>համեմատել Հուդայի և մյուս առաքյալների գործողությունները Վերջին ընթրիքի ժամանակ տեղի ունեցած զրույցի ընթացքում</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> մատնության վերաբերյալ, ընթրիքի ժամանակ, տեղի ունեցած զրույցի մասին ընթրիքի ավարտից հետո Հիսուսի մեկնած վայրը <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Երեսուն արծաթ, Հուդայի համբույր արտահայտությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Գեթսեմանիի պարտեզի գտնվելու վայրը Ջատկի տոնի նախօրյակին Երուսաղեմ մեկնած երեք առաքյալների անունները <p>Կարողանա՝</p> <p>մեկնաբանել Հիսուսի կողմից աշակերտների ոտքերը լվանալը</p>
25. Հիսուս Քրիստոսի խաչելությունը		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Հրեաստանի կուսակալ Պիղատոսի մոտ Հիսուսին տանելու մասին քահանայապետների մեղադրանքների մասին հռոմեացի զինվորների կողմից Հիսուսին ծաղրուծանակի ենթարկելու մասին <p>Կարողանա՝</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> զայրացած ամբոխի՝ Բարաբբային ազատելու, պահանջի մասին մահվան դատավճռի մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել «ծեռքերը լվանալ», «իր խաչը տանել», «փշե</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Գողգոթայի գտնվելու վայրը հատկապես խաչի վրա մահվան դատապարտելու պատճառը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ներկայացնել Հիսուսին մահվան

<p>բացատրել Հիսուս Քրիստոսի կողմից խաչի տանելու պատճառները</p>	<p>պսակ», «կարմիր վերնագգեստ», «խաչի ճանապարհ» արտահայտությունները</p>	<p>դատապարտելու վերաբերյալ որոշման մանրամասները և մեկնաբանել Պիղատոսի գործողությունները</p>
<p>26. Հիսուսի թաղումն ու հարությունը</p>		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հովսեփի և Հիսուս Քրիստոսին խաչից իջեցնելու մասին • Հարությունից մինչև Համբարձումը տևած օրերի քանակը • Հիսուս Քրիստոսի համբարձվելու վայրը <p>Կարողանա՝ բացատրել խաչյալներից խաչից շուտ իջեցնելու քահանայապետերի ցանկության պատճառը</p>	<p>Իմանա՝ Հիսուս Քրիստոսի հարության պահին և հաջորդ առավոտյան տեղի ունեցած իրադարձությունների մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել «հարություն առնել», «համբարձվել» հասկացությունները 	<p>Իմանա՝ համբարձվելուց առաջ Հիսուս Քրիստոսի կողմից առաքյալներին տրված պատգամների մասին</p> <p>Կարողանա՝ բացատրել Հիսուս Քրիստոսի պահակներ պատճառները</p> <p style="text-align: right;">Հիսուս գերեզմանին դնելու</p>

6-րդ դասարան

ԹԵՄԱ 1. ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ		
Եկեղեցի		
Ա մակարդակ	Բ մակարդակ	Գ մակարդակ
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Քրիստոնեական եկեղեցու հիմնադրի անունը, քրիստոնյա ժողովուրդների անուններ <p>Կարողանա՝ թվարկել Հայաստանի նշանավոր եկեղեցիներից մի քանիսի անունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> եկեղեցի բառի ծագումը և բացատրությունները հոգևորականների մասին <p>Կարողանա՝ բացատրել Աստծո տուն, պատարագ, ժամերգություն, հավատացյալ, եկեղեցի օծել, զործող եկեղեցի, հասկացություններն ու արտահայտությունները</p>	<p>Իմանա՝ ծեռնադրության և առաջին ծեռնադրվողների մասին</p> <p>Կարողանա՝ ներկայացնել իրենց բնակավայրի եկեղեցու անունը, պատմությունը</p>
Քրիստոնեության հիմնական ուղղությունները		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Հայոց եկեղեցու հիմնադիր առաքյալների անունները Քրիստոնեական եկեղեցու առաջին մեծ բաժանման տարեթիվը <p>Կարողանա՝ թվարկել քրիստոնեության հիմնական ուղղությունների անունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Քրիստոնեական եկեղեցու երկրորդ մեծ բաժանումը, օրթոդոքս, կաթոլիկ եկեղեցիների առաջացումը, նրանց առաջնորդների անվանումները, նստավայրերը Արևելյան ուղղափառ եկեղեցու առաջացման մասին բողոքական եկեղեցու առաջացման ժամանակաշրջանը <p>Կարողանա՝ բացատրել օրթոդոքս, կաթոլիկ, պատրիարք, մետրոպոլիտ, կարդինալ, բառերը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Առաջին տիեզերական ժողովների գումարման վայրերն ու տարեթվերը Արևելյան ուղղափառ եկեղեցիների անունները օրթոդոքս, ուղղափառ, բողոքական ժողովուրդների անուններ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել բողոքական եկեղեցու առաջացման պատճառները լրացնել քրիստոնեության հիմնական չորս ուղղությունների աղյուսակը
ԹԵՄԱ 2. ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ		
Հայ առաքելական եկեղեցու նվիրապետությունը		

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • առաջին քրիստոնյա պետությունը, Հայոց եկեղեցու նվիրապետական ամենաբարձր աստիճանը, կաթողիկոսի ընտրության և ձեռնադրության վայրը, ներկայիս Հայոց կաթողիկոսի անունը <p>Կարողանա՝ բացատրել եկեղեցուն հոգևորականների դերը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն հռչակելու տարեթիվը • Հայոց եկեղեցու նվիրապետական աստիճանների քանակը, շնորհման կարգը, երեք բարձր աստիճանները, <p>Կարողանա՝ բացատրել նվիրապետություն, թեմ, ծես, մյուռոն, կաթողիկոս, վարդապետ, եպիսկոպոս,, կուսակրոն բառերն ու հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • սարկավագ, դպիր նվիրապետական աստիճանների մասին • կաթողիկոսի, եպիսկոպոսի, քահանայի, վարդապետի գործառույթները • հոգևորականներին ողջունելու ձևերը • Հայր մեր աղոթքը անգիր <p>Կարողանա՝ բացատրել կուսակրոն և ոչ կուսակրոն հոգևորականների տարբերությունները</p>
--	--	--

Հայ առաքելական եկեղեցու վարչական կառույցը

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայաստանի հանրապետության թեմերի քանակը • Հայոց եկեղեցու վարչական և հոգևոր գերագույն իշխանությունը • Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի նստավայրը <p>Կարողանա՝ ներկայացնել իրենց բնակավայրի գտնվելու թեմը, առաջնորդանիստ կենտրոնը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ՀՀ-ում գործող ութ թեմերը, • Հայոց եկեղեցու պատմականորեն ձևավորված կառույցները, <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Արարատյան թեմի՝ Հայրապետական անվանվելու պատճառը • թվարկել սփյուռքում գործող մի քանի թեմեր 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • թեմերի առաջնորդանիստ կենտրոնները և եկեղեցիների անունները • իրենց թեմի առաջնորդի անունը • Հայոց եկեղեցու պատմականորեն ձևավորված կառույցների հիմնադրման տարեթվերը և վայրերը <p>Կարողանա՝ քարտեզի վրա ցույց տալ ՀՀ-ի և Արցախի թեմերի տարածքները</p>
--	--	--

Հայկական եկեղեցիների ճարտարապետական կառուցվածքը

<p>Իմանա՝ Հայոց առաջին եկեղեցիների հիմնադրման ժամանակաշրջանը</p> <p>Կարողանա՝ նկարագրել իրենց բնակավայրի եկեղեցու արտաքին կառուցվածքը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայկական եկեղեցիների արտաքին կառուցվածքը • եկեղեցուն պատարագի Սուրբ սեղանի և մկրտության ավազանի գտնվելու վայրը <p>Կարողանա՝ բացատրել հիմնօրհներք և վանք հասկացությունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայկական եկեղեցիների ներքին կառուցվածքը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • նկարագրել իրենց բնակավայրի եկեղեցու ներքին կառուցվածքը և համեմատել հայկական եկեղեցու հատակագծի հետ • բացատրել եկեղեցու դերը հայ մարդու համար
---	--	--

ԹԵՄԱ 3. ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԸ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայոց եկեղեցու խորհուրդները • յուրաքանչյուր խորհուրդի նպատակը • մկրտության և դրոշմի խորհուրդների միասնական անվանումը • հաղորդության խորհուրդը որպես պատարագի հիմնական առանցք լինելու մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել և հիմնավորել մկրտության խորհրդի որպես առանցքային խորհուրդ նշանակությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • պարտադիր և կամավոր խորհուրդները • յուրաքանչյուր խորհրդի կատարման ընթացքը, վայրը, կրկնելիության հնարավորությունը, <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել խորհուրդ, ձեռնադրություն, նարոտ, կնունք, կնքահայր, դրոշմ, մյուռոն, ապաշխարություն, մեղք, զղջում, խոստովանություն, քավություն, թողություն, մշխար, բաղարջ, անապակ, հայ-քրիստոնյա, պսակադրության ուխտ, հասկացությունները և արտահայտությունները • վերլուծել գործած մեղքերը խոստովանելու անհրաժեշտությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • խորհուրդների հիմնական իմաստը, • դրոշմի խորհրդի ժամանակ մյուռոնով դրոշմվող մարմնի մասերը • յուրաքանչյուր խորհրդի կատարման համար անհրաժեշտ պայմանները և խորհրդանիշները /իրերը/ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • խաչակնքել և բացատրել խաչակնքման նպատակը • բացատրել մանուկների մկրտության պատճառները • գնահատել խորհուրդների դերը և հիմնավորել խորհուրդներին մասնակից լինելու կարևորությունը
--	--	---

ԹԵՄԱ 4. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՏՈՆԵՐԸ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ինչ է տոնը • պետական և եկեղեցական մի քանի կարևոր տոներ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել շարժական և անշարժ տոների տարբերությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայոց եկեղեցու տոների հիմնական խմբերը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել տաղավար տոն, տերունական տոն, պահքի օրեր, սուրբ, տոնացույց, բառերն ու արտահայտությունները 	<p>Իմանա՝</p> <p>տաղավար հինգ տոները</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • թվարկել տերունական և սրբերին նվիրված տոներ
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • տոնի անվանումը, անվան բացատրությունը • տոնի շարժական կամ անշարժ լինելը • տոնի հետ կապված անձին /անձանց/, իրադարձությունը /իրադարձությունները/ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել տոնի որևէ խմբին պատկանելու հանգամանքները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • յուրաքանչյուր տոնի հետ կապված ազգային-ժողովրդական սովորությունը • տոները, որոնց նախորդ օրը մատուցվում է ճրագալույցի պատարագ, որոնցից հետո կատարվում է տնօրհնեք • տոնը, որի օրը կատարվում է ջրօրհնեքի արարողություն • Ս. Ծննդյան և Ս. Հարության տոներին միմյանց ողջունելու ձևերը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել ճրագալույց, ջրօրհնեք, Աստվածահայտնություն, Տյառնընդառաջ, Բարեկենդան, Մեծ պահք, Ծաղկազարդ, վիճակ գցել, վիճակի երգեր, վարդավառ, խաղողօրհնեք, ճռաքաղ, փառաբանել, Սուրբ մասունք, նավակատիք, շարական, Խաչվերաց, Սուրբ թարգմանիչներ հասկացություններն ու արտահայտությունները • բացատրել Ս. Ծննդյան և Ս. Հարություն տոների ամենակարևոր տոներ լինելու պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • յուրաքանչյուր տոնի տոնակատարության օրը, հաստատման ժամանակը • յուրաքանչյուր տոնի իմաստը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել տոների նշանակությունը հայ մարդու կյանքում • հավաքել և ներկայացնել տեղեկատվություն յուրաքանչյուր տոնի իրենց բնակավայրում գոյություն ունեցած ազգային-ժողովրդական սովորությունների, կերակրատեսակների և ավանդույթների վերաբերյալ

7-րդ դասարան

ԹԵՄԱ 1. ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ Ի-III ԴԱՐԵՐՈՒՄ		
Հին հայոց նախաքրիստոնեական հավատալիքները		
Ա մակարդակ	Բ մակարդակ	Գ մակարդակ
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • հեթանոս հայերի կողմից պաշտվող բնության երևույթները • բարի և չար ոգիների մասին • հեթանոս հայերի կարծիքով աշխարհի բաղկացուցիչ մասերը • հայոց հեթանոսական դիցարանի մի քանի աստվածների անուններ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • թվարկել հեթանոսական պաշտամունքի կենտրոնները Հայկական լեռնաշխարհում 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բարի և չար ոգիների անունները • աշխարհաստեղծման հայոց առասպելը • հեթանոսական դարաշրջանի առասպելների անունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել դիվահար, Շահապետ վայրաց, Բախտ, տոտեմիզմ, Անդունդ, հեթանոսություն, Միերի դուռ անուններն ու հասկացությունները • համեմատել Արամազդի տաճարը Դելփյան տաճարի հետ • բացատրել Ամանոր և Վանատուր աստվածների դերը հայ իրականության մեջ 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Աշտիշատի տաճարի տեղում հետազայում կառուցված Ս. Կարապետ վանքի մասին • իմանա Վանի թագավորության գլխավոր աստվածների անունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել հայոց հեթանոսական առասպելներին առանձնահատկությունները • բացատրել Իշպուհինի արքայի կողմից ժայռի վրա նվաճված ժողովուրդների աստվածների անունները փորագրման պատճառները
Քրիստոնեության տարածման պատմական պայմանները		

<p>Իմանա՝</p> <p>Հռոմեական կայսրությունում I դարում առաջացած նոր գաղափարախոսության և նրա հիմնադրի մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել հռոմեական կայսրերի՝ քրիստոնյաների դեմ պայքարելու պատճառները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • այն երկրների անունները, որտեղ հիմնադրվեցին քրիստոնեական առաջին համայնքները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել քրիստոնյա առաջին համայնքերի անդամներին միավորող հանգամանքները • բացատրել կուռք, քարոզչություն, առաքյալ, քրիստոնեական համայնք բառերն ու հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <p>քրիստոնյա համայնքներին հալածող հռոմեական կայսրերի անունները</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • քրիստոնեության արագ տարածման և հզորացման պատճառները
<p>Քրիստոնեության մուտքը Հայաստան: Հայոց առաջին լուսավորիչները Հայոց նվիրական սրբությունները</p>		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քրիստոնեությունը Հայաստանում առաջինը քարոզած առաքյալների անունները • առաքյալների գործունեության կենտրոնները <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Հայոց եկեղեցու՝ Առաքելական անվանումը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Եդեսիայում գահակալող Աբգար թագավորի մասին • Հայաստանում Թադեոս և Բարդուղիմեոս առաքյալների հանդիպման վայրը • Սանատրուկ արքայի վերաբերմունքը առաքյալների և նրանց հետևորդների նկատմամբ • Առաքյալների կողմից Հայաստան բերված նվիրական սրբությունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • վերլուծել Սանատրուկ արքայի գործունեության պատճառները • բացատրել Առաքելական եկեղեցի, Սրբազան ավանդություն, Աթոռ Թադեի արտահայտությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Թադեոս և Բարդուղիմեոս առաքյալների Ավետարանում հիշատակված անունները • առաքյալների նահատակության վայրերում կառուցված եկեղեցիների անունները • առաքյալների կողմից Հայաստան բերված նվիրական սրբությունների վերաբերյալ սրբազան ավանդազրույցները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • համակարգված ներկայացնել և մեկնաբանել Հայաստանում առաքյալների գործունեությունը և դրա արդյունքները
<p>Քրիստոնեության տարածումը Հայաստանում I-III դարերում</p>		

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • առաքյալների կողմից եպիսկոպոսական աթոռներ հիմնադրելու գավառների անվանումները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել եպիսկոպոսների դերը համայնքներում և ներկայացնել նրանց գործունեությունը 	<p>Իմանա՝</p> <p>1-3-րդ դարերում Մեծ Հայքում և Փոքր Հայքում գործող քրիստոնեական համայնքների մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնել I-III դդ. քրիստոնյաների հանդեպ Հայաստանի և հարևան երկրների իշխանությունների վերաբերմունքի պատճառները • բացատրել ճգնաժողովի, մարտիրոս, նահատակ հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <p>Ոսկյանց և Սուբիասյանց գործունեության և նահատակության մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել ճգնաժողովների՝ անմարդաբնակ վայրեր հեռանալու պատճառները
---	---	--

ԹԵՄԱ II. ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅԱՆ ՀՈՉԱԿՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՈՐՊԵՍ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐՈՆ

**Քրիստոնեության հռչակումը՝ որպես պետական կրոն
Գրիգոր Լուսավորիչը՝ որպես Հայոց առաջին հայրապետ**

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Պարսկաստանում տեղի ունեցած հեղաշրջումը • Գրիգորի՝ Խոր վիրապ նետվելու մասին • քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու տարեթիվը և այդ ժամանակ իշխող արքայատոհմը • Հայոց հոգևոր կենտրոնը • Մայր տաճարի նավակատիքի տարեթիվը և օրը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • վերլուծել Տրդատի հիվանդանալու պատճառները • բացատրել Էջմիածին անվան ստուգաբանությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • քրիստոնեության պետական կրոն հռչակելու հետ կապված կարևոր իրադարձությունները և սրբազան ավանդությունը • Ագաթանգեղոս պատմիչի նախնի • Գրիգոր Լուսավորչի տեսիլքը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել դարձի բերել, վկայարան, տեսիլք, Սուրբ սեղան, սրբերի մասունքներ բառերն ու հասկացությունները • ներկայացնել քրիստոնեության հաստատման ընթացքը Հայաստանում, • վերլուծել Գրիգոր Լուսավորչի Կեսարիայում եպիսկոպոս, իսկ Աշտիշատում՝ կաթողիկոս ձեռնադրվելու պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վաղարշապատում 7-րդ դարում կառուցված վկայարանները • քրիստոնեության ընդունման անհրաժեշտության հետ կապված պատմական դեպքերն ու երևույթները • Գրիգոր Լուսավորչի կողմից հիմնադրված եկեղեցիները • Տրդատ արքայի մկրտության տարեթիվը և վայրը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու անհրաժեշտությունը, • բացատրել հայոց դարձի պատմական նշանակությունը:
--	---	--

ԹԵՄԱ III. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՁԵՎԱՎՈՐՈՒՄՆ ՈՒ ԱՄՐԱՊԵՆՏՈՒՄԸ

Հայոց եկեղեցու կառույցի ձևավորումը

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • նորաբաց դպրոցներում դասավանդողների, դասավանդվող առարկաների մասին • Գրիգոր Լուսավորչի կողմից Մեծ Հայքում հաստատած եպիսկոպոսությունների քանակը, • Գր. Լուսավորչի գործունեության շնորհիվ քրիստոնեությունը ընդունած երկրները • Գր. Լուսավորչի կյանքի վերջին տարիների մասին <p>Կարողանա՝ բացատրել դպրոցների ստեղծման նպատակը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայոց եկեղեցու նվիրապետական կարգի ձևավորման մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել Հայոց եկեղեցու նվիրապետության՝ պետական վարչական կառուցվածքին համապատասխան, ձևավորման պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Միլանի հրովարտակի մասին • 313թ. Մաքսիմիանոս Դայա կայսեր՝ հայերի դեմ մղած պատերազմի մասին • Գր. Լուսավորչի թողած գրական ժառանգության մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել կայսեր դեմ հայերի տարած հաղթանակը • համեմատել Միլանի 313թ. և Կոստանդինոս կայսեր 324թ. հրովարտակները
--	---	--

Հայոց եկեղեցին Գրիգոր Լուսավորչի հաջորդների օրոք

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Գր. Լուսավորչի հաջորդների անունները • Նիկեայի ժողովին Արիստակեսի մասնակցության մասին <p>Կարողանա՝ բացատրել «Հոգևոր սուր», աշխարհիկ կյանք, զորավիգ լինել արտահայտությունները</p>	<p>Իմանա՝ Փավստոս Բուզանդի խոսքերը Վրթանեսի հայրապետության տարիների մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • վերլուծել եկեղեցի-պետություն հարաբերությունները Վրթանես կաթողիկոսի օրոք: 	<p>Իմանա՝ Արիստակես, Վրթանես, Հուսիկ կաթողիկոսների և Գրիգոր եպիսկոպոսի գործունեությունների մանրամասները</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • համեմատել Արիստակես, Հուսիկ կաթողիկոսների և Աղվանքի եպիսկոպոս Գրիգորիսի գործունեությունը և վերլուծել նրանց սպանության պատճառները
--	---	---

**Պետություն-եկեղեցի հարաբերությունները IV դարի երկրորդ կեսին:
Ներսես Մեծ: Աշտիշատի ժողովը: Հայոց եկեղեցու ազգայնացումը:**

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ներսես Մեծի կաթողիկոս ձեռնադրվելու հանգամանքների մասին • Հայոց առաջին ազգային-եկեղեցական ժողովի հրավիրման վայրի և տարեթվի մասին • Ձիրավի ճակատամարտի և Պապ թագավորի բարեփոխումների մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>մեկնաբանել Պապ թագավորի բարեփոխումների պատճառները</p>	<p>Իմանա՝</p> <p>Աշտիշատի ժողովի ժամանակ ընդունված</p> <ul style="list-style-type: none"> • որոշումները, • հանցանքները, որոնց համար պատիժներ սահմանվեցին • շարժումը, որը ժողովը որոշեց հովանավորել <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • մեկնաբանել սոցիալական խնդիրների հանդեպ Հայոց եկեղեցու ուշադրության պատճառները • գնահատել Աշտիշատի ժողովի պատմական նշանակությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Արշակ 2-րդի և Ներսես Մեծի փոխհարաբերությունների վատթարացման պատճառները • Պապ թագավորի բարեփոխումների և պետություն-եկեղեցի փոխհարաբերությունների վրա դրանց ազդեցության մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել Ներսես Մեծի գործունեությունը • գնահատել՝ Հայաստանում կաթողիկոսների ձեռնադրման նոր կարգի վերաբերյալ, Պապ թագավորի կողմից ընդունված որոշումը
<p>Հայոց եկեղեցու ամրապնդումը: Սահակ Պարթև: Մեսրոպ Մաշտոց</p>		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Սահակ Պարթևի և Մեսրոպ Մաշտոցի մասին կենսագրական տեղեկություններ • Վռամշապուհ արքայի գործունեության մասին • Հայոց գրերի ստեղծման վայրը, տարեթիվը, հայերեն թարգմանված առաջին նախադասությունը, Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության անվանումը • Սուրբ Թարգմանչաց տոնի օրը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել պարսից արքայի կողմից Սահակ Պարթևին՝ կաթողիկոսությունից զրկելու և արքայի պատճառները • բացատրել Մաշտոցի և Սահակ Պարթևի մտահոգությունը՝ աղվան և վրաց ժողովուրդների գիր ունենալու համար 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայոց գրերի ստեղծման նախադրյալները • գրերի գյուտից հետո ձեռնարկված գործողությունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել ազգային ինքնագիտակցություն, համազգային կրոն, արտահայտությունները • գնահատել հայոց գրերի գյուտի նշանակությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Սահակ Պարթև կաթողիկոսի գործունեության հետ կապված կարևորագույն իրադարձությունները • Սահակ Պարթևի գրական, մշակութային ժառանգության մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել Սահակ Պարթևի ազգանվեր գործունեությունը • համեմատել Տրդատ Մեծ-Գր. Լուսավորիչ և Վռամշապուհ-Սահակ Պարթև համագործակցությունը
<p>Տիեզերական ժողովները</p>		

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • առաջին երեք տիեզերական ժողովների գումարման վայրերը և տարեթվերը • բնագրի անվանումը, որի մեջ ամբողջացան առաջին երեք տիեզերական ժողովների որոշումները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել առաջին տիեզերաժողովների գումարման պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նիկեայի, Կ.Պոլսի և Եփեսոսի տիեզերաժողովների հրավիրման պատճառները, • Արիոսի, Մակեդոնի և Նեստորի առաջ քաշած ուսմունքները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել աղանդ, հերետիկոսություն, տիեզերական ժողով հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <p>Հավատո հանգանակը</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>ներկայացնել առաջին երեք ժողովների ժամանակ ընդունված որոշումները</p>
--	---	---

ԹԵՄԱ IV ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ V-IX ԴԱՐԵՐՈՒՄ

Հայոց եկեղեցին հավատի և հայրենիքի պաշտպան

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Շահապիվանի ժողովը նախաձեռնող կաթողիկոսի և գումարման վայրի մասին • Հազկերտ 2-րդի կրոնափոխության առաջարկի, Աշտիշատի ժողովի, նախարարների կեղծուրացության, Ավարայրի ճակատամարտի մասին • Վահանանց պատերազմների ժամանակը, դեկավարների: <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վարդանանց և Վահանանց պատերազմների դեպքերը ներկայացնել ժամանակագրական հաջորդականությամբ 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Շահապիվանի ժողովում քննարկված հարցերի մասին • Վարդանանց և Վահանանց ազատագրական շարժումների ժամանակ գահակալող Հայոց կաթողիկոսների անունները • կարևոր ճակատամարտերը և դրանց արդյունքները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • հիմնավորել Աշտիշատի ժողովի հրավիրման հրատապությունը • գնահատել նախարարների կեղծուրացության որոշումը 	<p>Իմանալ՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Հայաստանի ազատագրության ուղղությամբ հայ գործիչների գործադրած ջանքերը, խնդրի լուծման նրանց տարբերակները, • թուրք-պարսկական տիրապետության պայմաններում պահպանված հայկական մելիքությունները • XVI դարում և XVII դ. առաջին կեսին Հայաստանի ազատագրության խնդիրը բարձրացրած գործիչների: <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Վարդանանց և Վահանանց պատերազմների պատճառները • համեմատել ու գնահատել ազատագրական պայքարի ղեկավարների, կաթողիկոսների քայլերը, տարբեր ճակատամարտերը. գտնել նմանություններն ու տարբերությունները • գնահատել 450-451թթ. և 481-484թթ. հայոց ազատագրական պատերազմների արդյունքները և
--	--	--

		<p>պատմական նշանակությունը</p> <ul style="list-style-type: none"> • գնահատել Հայոց եկեղեցու դերը V դարի ազատագրական շարժումների կազմակերպման գործում
Քաղկեդոնի ժողովը, ընդհանրական եկեղեցու բաժանումը և Հայոց եկեղեցին:		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քաղկեդոնի, Դվինի 1-ին և 2-րդ ժողովների գումարման տարեթվերը • Քաղկեդոնի ժողովի որոշումների հանդեպ Հայոց եկեղեցու վերաբերմունքի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Հայոց եկեղեցու՝ Քաղկեդոնի ժողովին չմասնակցելու պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քաղկեդոնի ժողովի հրավիրման պատճառների, Եվտիքեսի և նրա քարոզների մասին • Դվինի 1-ին և 2-րդ ժողովների ընդունած որոշումների մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել երկաբնակ, միաբնակ, ուղղափառ հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Քաղկեդոնի ժողովի ընդունված բանաձևը • Հայաստանում նեստորականների հիմնավորվելու մասին • Դվինի 1-ին և 2-րդ ժողովները հրավիրած կաթողիկոսների անունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • վերլուծել քաղկեդոնականության նկատմամբ Հայոց եկեղեցու դիրքորոշման պատճառները և գնահատել դրա պատմական նշանակությունը • համեմատել Դվինի 1-ին և 2-րդ եկեղեցական ժողովների որոշումները:
Հայոց եկեղեցու փոխհարաբերությունները Վրաց ու Աղվանից եկեղեցիների հետ V-VII դարերում		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վրաց եկեղեցու առանձնացման դարաշրջանը • Աղվանքում քրիստոնեության տարածման և գրերի ստեղծման պատմությունը • Վաչագան թագավորի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • ներկայացնել Վաչագան Բարեպաշտ արքայի գործունեության ուղղությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Վաչագան Բարեպաշտի օրոք կառուցված եկեղեցիների թիվը, նրա վերաբերմունքը դպրոցների նկատմամբ • Աղվենի ժողովի և նրա ընդունած որոշումների մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • բացատրել Աղվենի ժողովի կանոնների նպատակը • գնահատել Վաչագան Բարեպաշտ արքայի գործունեությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • Աղվանից կաթողիկոսության հիմնադրման և վերացման ժամանակաշրջանները • առաջին կաթողիկոսի և նրա օրոք սահմանված կարևոր կարգի մասին: • <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> • համեմատել Աղվենի ժողովի ընդունած որոշումները Աշտիշատի և Շահապիվանի ժողովների որոշումների հետ
Պայքար ազգային-հոգևոր միասնության պահպանման համար:		

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Միջնադարում Հայաստանում գործած աղանդավորական շարժումների անունները Հովհաննես Օձնեցի կաթողիկոսի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> նշել պավլիկյանների և թոնդրակյանների որոշ գաղափարներ 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Պավլիկյան և Թոնդրակյան աղանդավորական շարժումների առաջացման վայրերը, ժամանակաշրջանները, կենտրոնատեղիները Դվինի 719թ. եկեղեցական ժողովի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել աղանդավոր հասկացությունն ու սատանայի որդիներ արտահայտությունը ներկայացնել և բացատրել Դվինի 719թ. եկեղեցական ժողովի որոշումները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Պավլիկյան և Թոնդրակյան աղանդավորական շարժումների դեմ պայքարած գործիչների անունները «Ընդդեմ պավլիկյանների» ճառի հեղինակի անունը և նրա բովանդակությունը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ներկայացնել և համեմատել պավլիկյանների ու թոնդրակյանների գաղափարները, գտնել նմանությունները և տարբերությունները բացատրել արաբական իշխանությունների խրախուսական վերաբերմունքի պատճառները պավլիկյանների հանդեպ վերլուծել աղանդավորական շարժումների (պավլիկյաններ, թոնդրակյաններ) վտանգը ազգային միասնության համար
--	--	--

8-րդ դասարան

ԹԵՄԱ I. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԲԱԳՐԱՏՈՒԽԻՆԵՐԻ ՕՐՈՔ		
Հայոց եկեղեցու դերը անկախ թագավորության վերականգնման և ամրապնդման գործում		
Ա մակարդակ	Բ մակարդակ	Գ մակարդակ
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ձաքարիա Չագեցու ընտրության հանգամանքների մասին ▪ Սևանի կղզում IX դ. կառուցված եկեղեցիների անունները ▪ Հովհաննես Դրասխանակերտցու պատմական աշխատության անվանումը ▪ Սուրբ Խաչ եկեղեցու կառուցման վայրը, տարեթիվը, ճարտարապետի և պատվիրատուի անունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բնութագրել Ձաքարիա Չագեցուն ▪ բնութագրել Հովհաննես Դրասխանակերտցուն 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Աշոտ իշխանին թագավոր հռչակելու ուղղությամբ Ձաքարիա Չագեցու կատարած քայլերը ▪ Գևորգ Բ Գառնեցի կաթողիկոսի ընտրության և գործունեության կարևոր դրվագները ▪ Մաշտոց Ա Եղիվարդեցի կաթողիկոսի թողած ծիսական ժողովածուի անվանումը ▪ Հովհաննես Դրասխանակերտցու գործունեության կարևոր դրվագները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բացատրել «խոստովանող» հասկացությունը ▪ բացատրել աշխարհական Ձաքարիա Չագեցու կաթողիկոս ընտրվելու հանգամանքները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Փոտ պատրիարքի պահանջի, 862թ. Շիրակավանում գումարված ժողովի և նրա ընդունած որոշման մասին ▪ Գևորգ Բ Գառնեցու օրհնությամբ թագադրված հայոց թագավորներին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Փոտ պատրիարքի՝ քաղկեդոնականություն ընդունելու պահանջը ներժելու հայերի քայլի կարևորությունը ▪ վերլուծել կաթողիկոսական աթոռի՝ Աղթամարում հաստատվելու պատճառները
Հայոց եկեղեցին Բագրատունյաց թագավորության վերելքի ժամանակաշրջանում		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Կաթողիկոսարանի Կարս տեղափոխման տարթիվը, այդ ժամանակ գահակալող արքայի և կաթողիկոսի անունները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ հիմնավորել կաթողիկոսական աթոռի Կարս տեղափոխման անհրաժեշտությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Սյունյաց մետրոպոլիտության վերականգնման, Սյունյաց և Աղվանից աթոռների անջատողական ձգտումների մասին ▪ Խաչիկ Արշարունու գործունեության կարևոր դրվագները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել Անանիա Մոկացու դիրքորոշումը՝ բռնությամբ քաղկեդոնականությունն ընդունած հայերի նկատմամբ 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ X դարում Գուգարքում, Շիրակում, Արշարունիքում կառուցված նշանավոր վանքերի անունները ▪ Խաչիկ Արշարունու կողմից Կիլիկիայում հայկական եպիսկոպոսությունների հիմնադրման մասին փաստեր <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել Սյունյաց և Աղվանից աթոռների անջատողական ձգտումների դեմ Անանիա Մոկացի կաթողիկոսի ձեռնարկած քայլերի քաղաքական նշանակությունը

Հոգևոր և մշակութային վերելքը X դարում: Գրիգոր Նարեկացի		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Գրիգոր Նարեկացու կենսագրական կարևոր դրվագներ «Մատյան ողբերգության» պոեմի մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>ճերմակալուծել և մեկնաբանել Գր. Նարեկացու կյանքի մասին ավանդազրույցներ</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Նարեկավանքի դպրոցի գործունեության մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել աղոթքի հոգևոր խորհուրդը</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> «Մատյան ողբերգության» պոեմի բովանդակության և կառուցածքի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> գնահատել «Մատյան ողբերգության» պոեմը որպես ազգային- հոգևոր մեծագույն արժեք
Մայրաքաղաք և կաթողիկոսանիստ Անիի ժաղկունը: Սարգիս Ա Սևանցի		
<p>Իմանա՝</p> <p>Անի մայրաքաղաքի մշակութային կենտրոնի և վանքերի անունները</p> <p>Կարողանա՝</p> <p>ճանաչել Անին</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Սարգիս Ա Սևանցի կաթողիկոսի գործունեության կարևոր դրվագները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել Գագիկ 1-ին արքայի՝ կաթողիկոսական աթոռի դերի կարևորման պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <p>Սարգիս Ա Սևանցի կաթողիկոսի պատվերով գրված գործերը:</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ճերմակալուծել և համեմատել Անի որպես Հայաստանի հոգևոր և աշխարհիկ կենտրոն, գնահատել Անի մայրաքաղաքի դերը հայոց պատմության մեջ ճանաչել ճանաչել Անիի եկեղեցիները և վանքերը
Հայոց եկեղեցին Բագրատունյաց թագավորության անկման շրջանում Հայոց եկեղեցու նկատմամբ գործադրված ճնշումներն ու հալածանքները Բագրատունյաց թագավորության անկումից հետո		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> 1022թ. կատարված ջրօրհների ծեսի մասին Անիի թագավորության վերացման դրվագները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել կաթողիկոսի՝ «Գետադարձ» նականվան ստանալու պատճառը բացատրել Անիի թագավորության կործանումից հետո Բյուզանդիայի՝ Հայոց 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Սարգիս Ա կաթողիկոսի կենդանության օրոք նոր կաթողիկոսի ձեռնադրության անհրաժեշտության մասին Խաչիկ Բ Անեցու գահակալման շրջանի մասին Ծամնդավի ժողովի մասին Բարսեղ Անեցի կաթողիկոսի գործունեության կարևոր դրվագները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել բյուզանդացիների՝ Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսին Հայաստան վերադառնալ չթույլատրելու պատճառները բացատրել սելջուկյան արշավանքերի ժամանակ բյուզանդացիների՝ հայոց 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Պետրոս Գետադարձ կաթողիկոսի կողմից ստեղծված եպիսկոպոսությունների անունները Բարսեղ Անեցի կաթողիկոսի ստացած տիտղոսը Հայրապետական աթոռների ստեղծման մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> մեկնաբանել Պետրոս Գետադարձի՝ Անանիա վրդպ. Սանահնեցուն տված պատվերի նպատակը վերլուծել Բյուզանդիայի՝ Հայաստանի նկատմամբ

<p>եկեղեցու նկատմամբ անհանդուրժողական վերաբերմունքի պատճառները</p>	<p>եկեղեցու նկատմամբ քաղաքականության նպատակները</p>	<p>անհանդուրժողական վերաբերմունքի հետևանքները</p> <ul style="list-style-type: none"> վերլուծել հայրապետական աթոռների առաջացման վտանգը Հայոց եկեղեցու համար
--	---	---

ԹԵՄԱ II. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱՅՈՒՄ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Կիլիկայում Հայոց եկեղեցու կառույցների ձևավորման մասին հայ-հռոմեական եկեղեցական հարաբերությունների սկզբնավորման մասին Ջաքարյան Հայաստանում կառուցված նշանավոր վանական համալիրները և ուսումնագիտական կենտրոնները Հայաստանում միարարական շարժման տարածման մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել Մեծ Հայքից դուրս գտնվող հայ իշխանների՝ Հայոց եկեղեցուն աջակցելու պատճառները նշել միարարների նպատակները բացատրել Հայրապետական աթոռի՝ Հռոմկլեայից Սիս 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> 1113թ. Գրիգոր Պահլավունու ընտրության և Դավիթ Թոռնիկյան եպիսկոպոսի կողմից հակաթոռ կաթողիկոսության ստեղծման մասին Հայոց և բյուզանդական եկեղեցիների միավորման փորձերի, միավորման շուրջ առաջացած երկու ուղղությունների մասին Ներսես Շնորհալու գործունեությունը Հայաստանում եկեղեցու իրավունքները վերականգնելու ուղղությամբ Ջաքարյանների կատարած քայլերը Ստեփանոս Օրբելյանի նախաձեռնությամբ Նորավանքում գումարած ժողովի և ընդունած որոշման մասին միարարական շարժման դեմ Հակոբ Բ Մանավարզեցի կաթողիկոսի ձեռնարկած գործողությունները, միարարների դեմ պայքարող ուսումնագիտական կենտրոնները Հայոց եկեղեցու և պապականության հարաբերությունների ու «117 մուլություններ» գրքուկի բովանդակության հիմնական դրույթները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել հակաթոռ, բանադրել, դավանափոխություն, «Միավորյալ մի բնություն» արտահայտություններն ու հասկացությունները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> 1114թ. Շուղրի Կարմիր վանքում գումարված ժողովի, կաթողիկոսի ընտրության նոր կարգի հաստատման և դրա նպատակի մասին Հայոց կաթողիկոսի ընտրությունը հաստատող չորս արքեպիսկոպոսությունների անվանումները, Հայոց կաթողիկոսի և Կիլիկյան արքունիքի միջև հաստատված հարաբերությունների մասին Հռոմկլեայի ժողովի իրավիման տարեթիվը, պատճառները և ընդունած որոշումները Ջաքարյան Հայաստանի ուսումնագիտական կենտրոններում գիտամանկավարժական գործունեություն ծավալող գործիչների անուններ Հայ-վրացական եկեղեցական հարաբերությունների սրման, 1203թ. և 1242թ. Սսում գումարված ժողովների և դրանց որոշումների մասին Սսի՝ 1307թ. և Ադանայի՝ 1317թ. ժողովները և Հայաստանում՝ դրանց արձագանքների, և 1361թ. Սսի ժողովում դրանք չեղյալ հայտարարելու մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> վերլուծել Բարսեղ Անեցու կողմից կաթողիկոսական աթոռը Հայաստանից դուրս տեղափոխելու քայլը բացատրել Հռոմկլեայի
---	--	---

<p>տեղափոխելու պատճառները</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել Կիլիկյան Չայաստանի՝ հույսը միայն Եվրոպայի հետ կապելու պատճառները 	<ul style="list-style-type: none"> վերլուծել Աղթամարի Դավիթ Թոռնիկյան եպիսկոպոսի գործողությունների պատճառները վերլուծել XII դ. կեսերին Չայոց և բյուզանդական եկեղեցիների միավորման շուրջ առաջացած երկու ուղղությունների գործողությունները 	<p>Չայոց կաթողիկոսների՝ «Ամենայն Չայոց կաթողիկոս» տիտղոսը ընդունելու պատճառները</p> <ul style="list-style-type: none"> գնահատել Չայոց եկեղեցու ունեցած դերը Կիլիկիայում Չայոց պետականության ստեղծման գործում վերլուծել դավանափոխության՝ կրոնական, ազգային և քաղաքական վտանգները հայերի համար գնահատել Չայոց եկեղեցու դերը Կիլիկիայում պետականության անկումից հետո
---	--	--

ԹԵՄԱ III. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ XV-XVIII ԴԱՐԵՐՈՒՄ

<i>Իմանա՝</i>	<i>Իմանա՝</i>	<i>Իմանա՝</i>
<ul style="list-style-type: none"> կաթողիկոսական աթոռի Չայաստան տեղափոխման շարժումը գլխավորող գործիչների և ուսումնագիտական կենտրոնների անունները Ազգային-եկեղեցական ժողովի գումարման տարեթիվը և ընտրված կաթողիկոսի անունը Աղթամարի Ջաքարիա կաթողիկոսի գործունեության և Սմբատ Արծրունու՝ Չայոց թագավոր օծվելու մասին հայկական տպագրության հիմնադրման տարեթիվը, վայրը, հիմնադրի անունը հայ տպագրության առաջնեկի անունը և նրա բովանդակությունը Մխիթարյան միաբանության հիմնադրի անունը, հիմնադրման տարեթիվը և վայրը Չայոց եկեղեցու և Նադիր շահի հարաբերությունների մասին հայերեն առաջին պարբերականի անվանումը, հրատարակման վայրը, տարեթիվը, հրատարակչին 	<ul style="list-style-type: none"> 1375թ. հետո Կիլիկիայում Չայոց կաթողիկոսության վիճակի մասին 1441թ. Ազգային-եկեղեցական ժողովի ընթացքի, առաջարկված թեկնածուների, Կիրակոս Ա Վիրապեցու ընտրության և օծման մասին Նվիրապետական աթոռների ծավալած գործունեության հիմնական դրվագները Էջմիածնի՝ 1547թ., Սեբաստիայի՝ 1562թ., Էջմիածնի՝ 1677թ. հրավիրված ժողովները և նրանց ընդունած որոշումները Մովսես Տաթևացու իրականացրած կարևոր ձեռնարկները Մխիթարյան միաբանության գործունեության առանձնահատկությունները, <ul style="list-style-type: none"> Մխիթարյանների երկրորդ միաբանության հաստատման վայրը և տարեթիվը Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի իրականացրած կարևոր ձեռնարկները 	<ul style="list-style-type: none"> Ստեփանոս Օրբելյանի պոեմի անվանումը և բովանդակությունը Չայոց կաթողիկոսությանը ենթակա բոլոր կառույցների ստեղծման վայրերը, հիմնադրման և գործունեության դադարեցման տարեթիվերը, առաջնորդամիստերը, առաջին առաջնորդների անունները Հակոբ Մեղապարտի և Աբգար դպիրի գործունեության կարևոր դրվագները Մխիթար Սեբաստացու նշանավոր հետնորդների անունները և Մխիթարյանների գրական ժառանգության նշանավոր գործերը XVIII դ. գահակալած կաթողիկոսների անունները ըստ ժամանակագրության

<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ թվարկել IV-XV դդ. առաջացած Հայոց կաթողիկոսությանը ենթակա կառույցների և ներկայումս գործող նվիրապետական աթոռների անունները ▪ բնութագրել Աղթամարի Ջաքարիա կաթողիկոսն և գնահատել նրա գործունեությունը ▪ բացատրել Նադիր շահի՝ Հայոց եկեղեցու և հայերի հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի պատճառները 	<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բացատրել Գրիգոր Մուսաբեկյանի՝ Վաղարշապատ տեղափոխվելու առաջարկի մերժման պատճառները ▪ բացատրել Հայոց կաթողիկոսությանը ենթակա յուրաքանչյուր կառույցի ստեղծման պատմական պայմանները ▪ բացատրել «մետրոպոլիտություն», «եպիսկոպոսություն» հասկացությունները ▪ գնահատել Մովսես Տաթևացու գործունեությունը ▪ բացատրել XVI-XVII դդ. հայերի շրջանում կաթոլիկության տարածման պատճառները ▪ գնահատել Գանձասարի կաթողիոս Եսայի Հասան Ջալալյանի դերը Արցախի ազատամարտերում ▪ բացատրել Սիմեոն Երևանցի կաթողիկոսի՝ տվյալ ժամանակաշրջանի ազատագրական շարժման գործիչների հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի պատճառները 	<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ հիմնավորել կաթողիկոսական աթոռի Հայաստան տեղափոխելու անհրաժեշտությունը ▪ գնահատել Էջմիածին տեղափոխված Մայր Աթոռի դերը հայապահպանության գործում ▪ մեկնաբանել նվիրապետական աթոռների և Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության հարաբերությունները ▪ վերլուծել XVդ. Հայոց եկեղեցու կողմից ազատագրական պայքարի նախաձեռնությունն ու ղեկավարությունն ստանձնելու պատճառները ▪ համեմատել Ստեփանոս Սալմաստեցի, Սիբայել Սեբաստացի և Հակոբ Ջուղայեցի կաթողիկոսների գործունեությունները ▪ մեկնաբանել Մխիթարյանների «ազգը չգոհել կրոնին և կրոնը ազգությանը» հավատամքի իմաստը, արտահայտել սեփական վերաբերմունք ▪ համեմատել Սիմեոն Երևանցի և Աբրահամ Կրետացի կաթողիկոսների գործունեությունները
--	--	---

9-րդ դասարան

ԹԵՄԱ 1. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ XIX ՂԱՐԻ ՍԿՁԲԻՑ ՄԻՆՉԵՎ 1860-ԱԿԱՆ ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԸ		
Ա մակարդակ	Բ մակարդակ	Գ մակարդակ
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Սինոդի ստեղծման մասին ▪ XIX դարի սկզբին գործող Հայոց եկեղեցու նվիրապետական աթոռները ▪ 1826-1828 թթ. ռուս-պարսկական պատերազմին Ներսես Աշտարակեցու մասնակցության մասին ▪ 1836թ. եկեղեցական կանոնադրության և նրա անվանման մասին ▪ կաթոլիկ եկեղեցու՝ Կ. Պոլսի պատրիարքությունից առանձնանալու մասին ▪ բողոքական եկեղեցու առաջացման մասին ▪ Մատթեոս Ա Կոստանդնուպոլսեցի կաթողիկոսի մասին 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ XIX դ. սկզբին Հայոց եկեղեցու կողմից իրականացվող գործառույթները ▪ XIX դ. սկզբին Մայր Աթոռի և նվիրապետական աթոռների միջև հաստատված հարաբերությունների մասին ▪ 1830-ական թթ. Հայոց եկեղեցու վիճակի մասին ▪ եկեղեցական կանոնադրության բովանդակությունը, ▪ հայ ժողովրդի տարբեր հատվածների կողմից 1836թ. եկեղեցական կանոնադրության հանդեպ վերաբերմունքի մասին ▪ Հայոց եկեղեցուց հայ կաթոլիկ եկեղեցու առանձնացման պայմանները ▪ բողոքական եկեղեցու առաջացման պայմանները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ XIX դ. սկզբից մինչև XIX դ. 60 ական թթ. գահակալած հայոց կաթողիկոսներին, նրանց գահակալման տարիները ▪ հայ կաթոլիկ եկեղեցու նկրտումների մասին ▪ բողոքական եկեղեցու կենտրոնները, առաջին քարոզիչների անունները ▪ 1820-1860-ական թթ. Հայոց եկեղեցու գործունեության մասին
<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բնութագրել Ներսես Աշտարակեցուն ▪ բացատրել եկեղեցական կանոնադրության «Թիֆլիսյան» տարբերակի չհաստատման պատճառները ▪ բացատրել կաթոլիկության և բողոքականության տարածման պատճառները 	<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել Սինոդի ստեղծման նշանակությունը Հայոց եկեղեցու համար ▪ բացատրել ցարական կառավարության կողմից Հայոց եկեղեցուն հատկացվող առանձնահատուկ վերաբերմունքի պատճառները ▪ բացատրել վեղար, մետրոպոլիտ, հասկացությունները ▪ բացատրել Ի. Պասկևիչի՝ Ներսես Աշտարակեցուն հալածելու պատճառները ▪ բացատրել բողոքական կառավարության կողմից բողոքական եկեղեցու ճանաչման պատճառները 	<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Ներսես Աշտարակեցի կաթողիկոսի գործունեությունը ▪ ներկայացնել և վերլուծել նվիրապետական աթոռների դերն ու նշանակությունը Հայոց եկեղեցու և հայ ժողովրդի համար ▪ վերլուծել ցարական կառավարության կողմից 1836թ. եկեղեցական կանոնադրության մշակման պատճառները ▪ գնահատել 1836թ. եկեղեցական կանոնադրության դերը Հայոց եկեղեցու համար ▪ վերլուծել բողոքական եկեղեցուց սպառնացող վտանգը հայ ժողովրդի և

	<ul style="list-style-type: none"> բացատրել սուլթանի՝ հայ կաթոլիկների անջատվելուն դեմ լինելու պատճառները 	<p>Հայոց եկեղեցու համար</p> <ul style="list-style-type: none"> Ներկայացնել և վերլուծել հայության մեջ կաթոլիկության և բողոքականության տարածման հետևանքները Մատթոս Ա Կոստանդնուպոլսեցու Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու պատճառները
--	---	--

ԹԵՄԱ II. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԿՐԹԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌԻԹՅՈՒՆԸ: ՊԱՅՔԱՐ ՈՒՒՍԱՑՄԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՍ (XIX ԴԱՐԻ ՎԵՐՋ - XX ԴԱՐԻ ՍԿԻԶԲ)

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Տարրական դպրոցներում կրթության տևողությունը, դասավանդվող առարկաները «Արարատ» հանդեսի հրատարակման վայրը, թվականը, հանդեսում արժարժվող հարցերը Հայոց եկեղեցու կրթամշակութային գործունեությունը սահմանափակելու ուղղությամբ ցարական կառավարության ձեռնարկած քայլերը ցարական կառավարության գաղութային քաղաքականության դեմ Մկրտիչ Խրիմյանի գլխավորությամբ սկսված պայքարի մասին ցարական կառավարության կողմից հայկական դպրոցները փակելու թվականը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> գնահատել «Արարատ» հանդեսի դերը հայ իրականության մեջ բացատրել ռուսական կառավարության Հայոց եկեղեցուն թուլացնելու պատճառները բացատրել հայոց պատմության և աշխարհագրության դասավանդման արգելման պատճառները 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> հոգևոր և վիճակային դպրոցների մասին Արմաշի դպրեվանքի և հիմնադրման տարեթվի մասին 1883թ. հայկական դպրոցների դեմ սկսված հալածանքների պատճառը 1903թ. հունիսի 12-ի օրենքի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել XIX դ. վերջին և XX դ. սկզբին օսմանյան և ռուսական իշխանությունների կողմից Հայոց եկեղեցու հալածանքների պատճառները վերլուծել 1886թ. հայկական դպրոցները վերաբացելու ցարական կառավարության՝ թույլտվության պատճառները ներկայացնել և 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Ստ. Փափազյանի կողմից մշակված ծրագրի համաձայն կրթական ոլորտում կատարված փոփոխությունները Ալեքսանդր III ցարի 1891թ. հրամանի մասին հայկական դպրոցների վերաբացման համար ծավալված պայքարի մանրամասները Մկրտիչ Ա Խրիմյանի հայ-թաթարական ընդհարումները կանխելու համար կատարած քայլերը Նիկոլայ I ցարի կողմից ստորագրված հրովարտակի օրն ու տարեթիվը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> գնահատել Արմաշի դպրեվանքի արևմտահայ իրականության մեջ գնահատել հակացարական ազգային-ազատագրական պայքարի նշանակությունը վերլուծել 1903թ. հունիսի 12-ի օրենքի նպատակը
--	--	---

	մեկնաբանել Մկրտիչ Ա Խրիմյանի 1903թ. հունիսի 12-ի օրենքի իրականացումը կանխելու նպատակով ձեռնարկած քայլերը	
--	--	--

ԹԵՄԱ III. ԱԶԱՏԱԳՐՎԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻ ՆՈՐ ՓՈՒԼԸ ԵՎ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Սան Ստեֆանոյի և Բեռլինի վեհաժողովների մասին, «Երկաթե շերեփի» խորհուրդը հոգևորական հայրուկների անուններ Մկրտիչ Խրիմյանի ազգանվեր գործունեության որոշ դրվագներ Մեծ եղեռնի տարիներին ոչնչացված եկեղեցիների քանակը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բնութագրել Մկրտիչ Խրիմյան կաթողիկոսին բնութագրել Գևորգ Ե Սուրենյանց կաթողիկոսին 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Ձեյթունի ինքնապաշտպանության, և Բարդուղիմեոս վարդապետի մասին 1880-1890-ական թթ. ջարդերից տուժածներին օգնություն կազմակերպելու ուղղությամբ Մկրտիչ Խրիմյանի գործողությունների մասին Գևորգ Ե Սուրենյանց կաթողիկոսի՝ Պողոս Նուբարին տված լիազորությունների մասին Հայոց եկեղեցուն Մեծ եղեռնի տարիներին հասցված վնասի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> վերլուծել Մեծ տերությունների կողմից Բեռլինի վեհաժողովի հրավիրման պատճառները, բացատրել Մկրտիչ Խրիմյանի կողմից հայ գաղթականներին հայրենի բնակավայրեր վերադարձնելու և որբերին հայկական որբանոցներում հավաքելու խնդիրների կարևորությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> 1890-ական թթ. հայոց ազատագրական շարժման ղեկավար հոգևորականների անունները Մկրտիչ Խրիմյանի և Նիկոլայ II հանդիպման ու դրա արդյունքների մասին Խանասորի արշավանքի մասին Ցեղասպանությունից փրկված հայերին օգնություն ապահովելու նպատակով Գևորգ Ե Սուրենյանց կաթողիկոսի ձեռնարկած գործողությունների մասին Մեծ եղեռնի տարիներին ոչնչացված նշանավոր որոշ կոթողների անուններ <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել Մ. Խրիմյանի հանձնարարությամբ հայ հոգևոր առաջնորդների մեծ տերություններին դիմելու նպատակները և ամփոփել դրա արդյունքները վերլուծել հայ հոգևորականությանը առաջին հերթին բնաջնջելու վերաբերյալ Թալեաթի խոսքերը
--	--	--

ԹԵՄԱ IV. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Մայիսյան հերոսամարտերի նախօրյակին Գևորգ Ե Սուրենյանց կաթողիկոսի ընդունած որոշման և ժողովրդին ուղղված կոչի մասին ՀՀ կառավարությանը Հայոց եկեղեցու հատկացրած ֆինանսական օգնության, բոլշևիկների գործողու- 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> Գարեգին Եպս. Հովսեփյանի մասին Ս. Վրացյանի գնահատականը Հայոց եկեղեցու 1918-1920թթ. գործունեության մասին 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ռազմաճակատ մեկնած և մայիսյան հերոսամարտերում աչքի ընկած հայ հոգևորականների անունները Եկեղեցի-պետություն դաշնագիրը և դրա չիրականացման պատճառը ներեկեղեցական կյանքի բարեկարգման ուղղությամբ ձեռնարկված
---	--	---

<p>թյունների հանդեպ Հայոց եկեղեցու դիրքորոշման մասին</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Գևորգ Ե Սուրենյանցի դիրքորոշումը մայիսյան հերոսամարտերի նախօրեին ▪ բացատրել Հայոց եկեղեցու՝ բուլշևիկների հանդեպ ունեցած դիրքորոշման պատճառները 	<p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Գարեգին Ե Յովսեփյանի դերը Մայիսյան հերոսամարտերի կազմակերպման գործում ▪ թվարկել 1918-1920թթ. եկեղեցի-պետություն համագործակցության ուղղությունները 	<p>քայլերը</p> <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Հայոց եկեղեցու դերը անկախ պետականության կառուցման գործում
---	---	---

ԹԵՄԱ V. ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՈՒՄ

<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1920-ական թթ. սկզբից մինչև 1938թ. փակվող և քանդվող վանքերի, եկեղեցիների և հոգևորականների հալածաքննության մասին ▪ Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության 1500-ամյակի տոնակատարությունների մասին ▪ Խորեն Ա Սուրադբեկյան կաթողիկոսի և նրա եղբայրների սպանության մասին ▪ 1945թ. հրավիրված Ազգային-եկեղեցական ժողովի, Հայոց եկեղեցու նոր սահմանադրության և Գևորգ Զ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրության մասին ▪ Վազգեն Ա կաթողիկոսի գահակալման տարեթվերը, ժողովրդի կողմից նրան տրված տիտղոսի, վերաբացված թեմերի, նրա օրոք Աստվածաշնչի աշխարհաբար ամբողջական թարգմանության, Անկախության մյուռոնի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բացատրել Աստվածաշնչի հայերեն թարգմանության տոնակատարությունը Սփյուռքում նշելու 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայոց 1920-ական թթ. սկզբին եկեղեցու գործունեության մասին ▪ 1921թ. Հայիեղկոմի ընդունած որոշման և դրա հետևանքների մասին ▪ 1932թ. բացված Ազգային-եկեղեցական ժողովի և նոր կաթողիկոսի ընտրության մասին ▪ Խորեն Ա Սուրադբեկյանի ծավալած գործողությունների մասին ▪ 1941թ. հրավիրված Ազգային-եկեղեցական ժողովի, քննարկած հարցերի և նրա ընդունած որոշման մասին ▪ Հայոց եկեղեցու և Գևորգ արքեպս. Չորեքչյանի՝ Հայրենական Մեծ պատերազմին ունեցած մասնակցության մասին ▪ Վազգեն Ա կաթողիկոսի եկեղեցաշինական գործունեության մասին, նորոգված վանքերի և եկեղեցիների անունները ▪ Վազգեն Ա-ի գահակալության տարիներին Մայր Աթոռի հրատարակչական-տպագրական գործունեության մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բացատրել Ազգային-եկեղեցական ժողով գումարելու բուլշևիկների թույլտվության 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 1920-ական թթ. սկզբին Հայոց եկեղեցուն թուլացնելու՝ բուլշևիկների քայլերը ▪ 1938թ. Հայաստանի ժողկոմխորհի ընդունած որոշումը ▪ Խորեն Սուրադբեկյանի՝ Ստալինի հետ հանդիպման նրան ներկայացրած գեկուցագրի և Ստալինի խոստումների մասին ▪ Գևորգ Զ կաթողիկոսի Հայկական հարցի վերաբարձման, սփյուռքի հետ կապերն ամրապնդելու, հոգևոր-մշակութային կյանքը վերականգնելու ուղղությամբ կատարած քայլերի մասին ▪ Երկրորդ աշխարհամարտից հետո Հայոց եկեղեցու պառակտման փորձերի և դրանց ձախողման մասին ▪ միջեկեղեցական հարաբերությունների և միջազգային կապերի ընդլայնման ուղղությամբ Վազգեն Ա կաթողիկոսի ձեռնարկած քայլերի մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել Հայոց եկեղեցուն բուլշևիկների բացասական վերաբերմունքի պատճառները
--	---	---

<p>պատճառները</p> <ul style="list-style-type: none"> բնութագրել Հայոց եկեղեցու վիճակը Հայրենական Մեծ պատերազմի նախօրյակին թվարկել երկրաշարժից տուժած և բռնագաղթի ենթարկված ժողովրդին աջակցելու համար Հայոց եկեղեցու ձեռնարկած քայլերը 	<p>պատճառները</p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել «Կաթողիկոսական տեղապահ», «Առաջնորդական վիճակ» հասկացությունները բացատրել Հայրենական Մեծ պատերազմի ընթացքում Խորհրդային իշխանության՝ Հայոց եկեղեցու նկատմամբ դիրքորոշման փոփոխության պատճառները համեմատել Վազգեն Ա-ին Սահակ Պարթևի հետ 	<ul style="list-style-type: none"> բացատրել Էջմիածնի վանքը փակել թույլ չտալու Մոսկվայի որոշման պատճառները գնահատել Գևորգ Զ կաթողիկոսի գործունեությունը գնահատել անկախ պետականության վերականգնման համար Հայոց եկեղեցու մասնակցության դերը
---	--	---

ԹԵՄԱ VI. ՎԵՐԱԶՈՐԹՈՆՔԻ ՇՐՋԱՆ

Եկեղեցին հայոց նորանկախ պետականության ստեղծման և ամրապնդման տարիներին

<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Հայոց եկեղեցու՝ արցախյան հերոսամարտերին ունեցած մասնակցության մասին Հայոց եկեղեցու կողմից հաստատված պատվո բարձր պարգևները <p><i>Կարողանա՝</i></p> <p>նշել եկեղեցի-պետություն համագործակցության մասին վկայող փաստեր</p>	<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Արցախին սատարելու նպատակով Վազգեն Ա-ի արտերկրում ունեցած հանդիպումների, տարբեր միջազգային կառույցներին և ղեկավարներին հղած դիմումների, և դրանց բովանդակության մասին Հայոց եկեղեցու ներեկեղեցական կյանքը կարգավորելու նպատակով Մայր Աթոռի ծավալած գործունեությունը <p><i>Կարողանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1990-ական թթ. սկզբներին Հայոց եկեղեցու համար գործունեության համար ստեղծված հնարավորությունները համեմատել նախորդ շրջանի հետ 	<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1991թ. հունիսի 17-ին «ՀՀ-ում խղճի ազատության և կրոնական կազմակերպությունների մասին» օրենքի ընդունման և նրա բովանդակության մասին Արցախյան հերոսամարտերին մասնակցած և պարգևատրված հայ հոգևորականների անունները <p><i>Կարողանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> գնահատել Արցախյան պատերազմում Հայոց եկեղեցու մասնակցության դերը արտահայտել և հիմնավորել սեփական վերաբերմունքը 1991թ. հունիսի 17-ի օրենքի նկատմամբ
--	--	---

Հայոց եկեղեցու միասնության ամրապնդումը: Գարեգին Ա

<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Գարեգին Ա կաթողիկոսի ընտրության, գահակալման տարեթվերի, Մեսրոպ Մաշտոց դպրատան հիմնադման և դրա նպատակի մասին <p><i>Կարողանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> նշել եկեղեցի-պետություն համագործակցության 	<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Հայոց եկեղեցու նվիրապետական աթոռների և թեմերի միջև փոխհարաբերությունների, Հայոց եկեղեցու հոգևոր-մշակութային գործունեության մասին <p><i>Կարողանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> բացատրել «Էկումենիկ /Էկումենյան/ շարժում» հասկացությունը 	<p><i>Իմանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> 1990-ական թթ. Հայոց եկեղեցու միջազգային հեղինակության աճի մասին <p><i>Կարողանա՝</i></p> <ul style="list-style-type: none"> համեմատել Վազգեն Ա և Գարեգին Ա կաթողիկոսների գործունեությունը բացատրել «մեկ ազգ, մեկ մշակույթ, մեկ եկեղեցի»
---	--	---

<p>ամրապնդման ուղղությամբ կատարված քայլերը</p>		<p>թեզիսը</p>
Հայաստանի կրոնական համայնքները		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայ կաթոլիկ և հայ բողոքական եկեղեցիների գործունեության աշխուժացման, Հռոմի պապի՝ Հայաստան այցելության մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>թվարկել Հայաստանում գործունեություն տարածած կրոնական հոսանքների անունները</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայ կաթոլիկ և հայ ավետարանական եկեղեցիների 1990-ական թթ. Հայաստանում ծավալած գործունեության մասին ▪ տարաբնույթ կրոնական հոսանքների Հայաստանում գործունեություն ծավալելու մասին <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ բացատրել «հոգեորություն» հասկացությունը 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայաստանում կաթոլիկ հայերի բնակավայրերը, գործող ավետարանական եկեղեցիներ ունեցող քաղաքները <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ վերլուծել այն նպաստավոր պայմանները, որոնք հող հանդիսացան աղանդավորական շարժումների՝ Հայաստան թափանցման համար ▪ մեկնաբանել հասարակության որոշ խավերի այդ կազմակերպություններին անդամագրվելու պատճառները
Գարեգին Բ: Վերելքի տարիներ		
<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայոց եկեղեցու 132-րդ հայրապետի անունը, ընտրության տարեթիվը ▪ Գր. Լուսավորչի Հայաստան տեղափոխված մասունքների մասին ▪ Ս. Գր. Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու օծման օրն ու տարեթիվը <p>Կարողանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ գնահատել Գր. Լուսավորչի Հայաստան տեղափոխված մասունքների նշանակությունը Հայոց եկեղեցու համար 	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Գարեգին Բ կաթողիկոսի անդրանիկ կոնդակի բովանդակության կարևոր կետերի մասին ▪ Հայաստանում գործող հոգևոր-կրթական հաստատությունները ▪ 1700 ամյակի հորելյանական տոնակատարության մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>բացատրել Հայոց դարձի հորելյանական տոնակատարության խորհուրդը:</p>	<p>Իմանա՝</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Հայաստանում և սփյուռքում կառուցված և վերաբացված եկեղեցիների անուններ ▪ Գարեգին Բ կաթողիկոսի պաշտոնական հանդիպումների մասին <p>Կարողանա՝</p> <p>հիմնավորել «Հայոց եկեղեցու պատմություն» դասընթացի անհրաժեշտությունը</p>

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. ՆՈՐՄԱՏԻՎ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ

2. Կրթության մասին ՀՀ օրենքը:
3. Հանրակրթության մասին ՀՀ օրենքը:
4. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, Երևան, 2010:

2. ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. Սկզբնաղբյուրներ

5. Աստվածաշունչ
6. Ագաթանգեղոս, Հայոց պատմություն, Երևան, 1983
7. Փավստոս Բուզանդ, Հայոց պատմություն, Երևան, 1987
8. Կորյուն, Վարք Մաշտոցի, Երևան, 1981
9. Եղիշե, Վարդանի և Հայոց պատերազմի մասին, Երևան, 1989
10. Մովսես Խորենացի, Հայոց պատմություն, Երևան, 1981
11. Ղազար Փարպեցի, Հայոց պատմություն. թուղթ Վահան Մամիկոնյանին, Երևան, 1982
12. Ստեփանոս Տարոնեցի Ասողիկ, Պատմություն տիեզերական, Երևան, 198
13. Արիստակես Լաստիվերցի, Պատմություն, Երևան, 1971
14. Մատթեոս Ուռնայեցի, Ժամանակագրություն, Երևան, 1991
15. Կիրակոս Գանձակեցի, Հայոց պատմություն, Երևան, 1982
16. Ստեփանոս Օրբելյան, Սյունիքի պատմություն, Երևան, 1986
17. Ներսես Շնորհալի, Թուղթ ընդհանրական, Անթիլիաս, 1977 /կամ ցանկացած հրատարակություն/
18. Գր. Տաթևացի,
19. Գր. Նարեկացի, Մատյան Ողբերգության, Երևան Նաիրի, 2002 /կամ ցանկացած հրատարակություն/

Բ. Ուսումնասիրություններ

20. Քրիստոնյա Հայաստան, հանրագիտարան, Եր., 2002:
21. Մանկական քրիստոնեական հանրագիտարան, Եր. Արեգ, 1998
22. Պողոս պատրիարք Ադրիանապոլսեցի, Խրատի թանգարան, Էջմիածին, 1999
23. Բառարան Սուրբ գրոց, Երևան, Ապոլոն, 1992
24. Արշակ տեր Միքայելյան, Հայաստանյայց Սուրբ եկեղեցու քրիստոնեականը, Էջմիածին, 2007
25. Քրիստոնեական, Գանձասար, Երևան, 1994
26. Եզնիկ վրդպ. Պետրոսյան, Հայոց եկեղեցու պատմություն, մաս Ա, Էջմիածին, 1998
27. Եզնիկ վրդպ. Պետրոսյան, Նոր Կտակարանի ներածություն, Էջմիածին, 1996
28. Մաղաքիա արքեպս. Օրմանյան, Ազգապատում, հտ. 1-2, Կ. Պոլիս, 1912-1913, հտ. 3, Երուսաղեմ, 1927 կամ հհ. 1-3, Ս. Էջմիածին, 2001:
29. Մաղաքիա արքեպս. Օրմանյան, Ծիսական բառարան, Երևան, 1992

30. Մաղաքիա արքեպս. Օրմանյան, Հայոց եկեղեցին և իր պատմությունը, վարդապետությունը, վարչությունը, բարեկարգությունը, արարողությունը, գրականությունը և ներկա կացությունը, Մոնրեալ, 2001
31. Խրիմյան Հայրիկ, Երկեր, Երևան 1992
32. Շնորհք արքեպս. Գալուստեան, Հայագգի սուրբեր, Երևան, 1997
33. Շնորհք արքեպս. Գալուստեան, Աստվածաշունչական սուրբեր, Երևան, 1997
34. Հայոց սրբերը և սրբավայրերը, ակունքները, տիպերը, պաշտանմունքը, Երևան, 2001
35. Հայկական վարքեր և վկայաբնություններ 5-15-րդ դդ., Երևան, Նաիրի, 1998
36. Վազգեն վրդպ. Պալճյան, Մեր պատարագը, Ս. Էջմիածին, 1989 //կամ ցանկացած հրատարակություն/
37. Գանձասար, Հայ առաքելական եկեղեցու Արցախի թեմի աստվածաբանական հանդես, հհ Ա-Ե
38. Ժամանակակից աղանդները Հայաստանում, Էջմիածին, 2000
39. Արտակ արքեպս. Մանուկյան, Հայ եկեղեցու տոները, Թեհրան, նաիրի, 1984
40. Խառատյան-Առաքելյան Հրանուշ, Հայ ժողովրդական տոները, Երևան, Հայաստան, 2000
41. Գայանե Անտոնյան, Հայաստանյաց Առաքելական Սուրբ եկեղեցու, Հայաստանի Հանրապետության պետական տոներ, հիշատակի օրեր, Վանաձոր 2005
42. Շահե արքեպս. Գասպարյան, Տեսական աստվածաբանություն, Անթիլիաս, Լիբանան, 2000
43. Մաթևոսյան Ռ. Հայոց եկեղեցու սրբերը և սրբակենցաղ անձիք, Էջմիածին, 1999
44. Վարդանյան Ռ. Հայոց տոնացույցը /4-18-րդ դարեր/ Երևան, 1999
45. Հ.Գ. Ժամկոչյան, Ա.Գ. Աբրահամյան, Ս.Տ Մելիք-Բախշյան, Ս.Պ. Պողոսյան, Հայ ժողովրդի պատմություն, Երևան 1975, /սկզբից մինչև 18-րդ դարի վերջը/
46. Հայ մշակույթի նշանավոր գործիչները, V-XVIIIդդ., Երևան, 1976
47. Հայ ժողովրդի պատմություն 1- 6- րդ հատ. /ՀՍՍՀ ԳԱ հրատ./.